

Ὁ ἀκόρεστος πόθος τῆς φραγκολαγνείας

Συναντήθηκαν τυχαῖα μὲ τὸν παλιό του φίλο, τὸν Σόλωνα, στὸ γνωστὸ ἀρχοντικὸ ἐστιατόριο τοῦ Παγκρατίου· δηλαδή, τρόπος τοῦ λέγειν τυχαῖα, διότι ἦταν τὸ ἐστιατόριό του τὴν τελευταία δεκαπενταετία κι ὅλοι οἱ φίλοι του καὶ γνωστοί του, ἐκεῖ τὸν εὑρισκαν κάθε μεσημέρι στὶς δύο, μὲ τὸ ρολοὶ σχεδόν. Ἔτσι, δὲν ξαφνιάστηκε, ὅταν τὸν ἄκουσε νὰ ρωτᾷ τὸν Κώστα, «Ἄν ἔρχεται ὁ...», καὶ φώναξε πίσω του, «Ναί, ἔρχεται, ἐδῶ εἶναι». «Περικλῆ!», «Σόλωνα!» κι ἀγκαλιάστηκαν ζεστά, κεντρίζοντας τὰ βλέμματα τῶν ὀλίγων πελατῶν του. Ἡ κρίση εἶχε ἐπηρεάσει ἀρκετὰ τὸ καλὸ ἐστιατόριο...

«Ἐέρεις, δὲν ξέρω γιατί; ἀλλὰ σὲ σκεπτόμουνα ἀπὸ χθές· ἔλεγα, τί κάνει ὁ Σόλων; χαθήκαμε, κι εἶχα σκοπὸ νὰ σοῦ τηλεφωνήσω». «Ἔ! Βουνὸ μὲ βουνὸ δὲν σμίγει, λέει ἡ λαϊκὴ παροιμία, κι ἐγὼ σὲ σκεπτόμουνα». «Καὶ νά, μὲ πρόλαβες πάλι!» «Ἔ, ὄχι δά, ἐσὺ εἶχες τὴν πρωτοβουλία στὶς τελευταῖες συναντήσεις». «Δεκτό, ἄς τὸ πάρουμε κι ἔτσι. Πές μου τί κάνεις; Πῶς τὰ πᾶς;» «Μὴ χειρότερα· ὑφίσταμαι τίς ἀπανωτὲς ἀυξήσεις! τῆς συντάξεως καὶ τὰ παρεπόμενά τους, ὅπως ὅλοι μας, ὅπως κι ἐσύ;» «Ἐχεις δίκαιο· τὰ πράγματα εἶναι πολὺ ἄσχημα, χειρότερα κι ἀπ' τὴν πρώτη μας ἀφιξήσῃν πρωτεύουσα, πρὶν ἀπὸ ἐξῆντα χρόνια, τὰ θυμᾶσαι;» «Ἄν τὰ θυμᾶμαι λέει! Ἀλλὰ τώρα ἔχουμε καὶ παιδιά, ἔχουμε καὶ ἐγγόνια. Αὐτὸ εἶναι τὸ χειρότερο». «Ἐχεις κανένα στὴν ἀνεργία;» «Τὸν γιό μου, τὸν γνωρίζεις;» «Πῶς καὶ δὲν τὸν γνωρίζω; Τὸν Ἀλκιβιάδη, ὠραῖο καὶ τολμηρὸ παιδί σὲ ὅλα του, καὶ καλὸ στὴν δουλειά του, οἰκονομολόγος δὲν εἶναι;» «Ναί, καὶ δούλευε διευθυντὴς σὲ μεγάλη βιομηχανία, ἀλλὰ αὐτὴ ἔκλεισε, ἢ μᾶλλον μεταφέρθηκε στὴν Βουλγαρία· τὸν θερμοπαρακάλεσε τ' ἀφεντικό του νὰ πάει κι αὐτὸς ἐκεῖ, ὅπως πῆγαν πολλοὶ ἀπ' τὸ προσωπικό, μὲ περισσότερα λεφτὰ καὶ ὅλα ὅσα εἶχε ἐδῶ, ἀλλὰ δὲν δέχθηκε. Ἐχει τρία παιδιά, ἀπὸ δέκα μέχρι δεκαέξι ἐτῶν, τὴν γυναῖκα του ἀνεργὴ κι αὐτὴ καὶ δὲν θέλησε νὰ τοὺς ἀφήσει μόνους, ἂν καὶ τὴν σκέπτεται ἀκόμη τὴν πρόταση». «Δὲν τὰ εἶχαμε τότε αὐτὰ ἐμεῖς, ἢ τουλάχιστον δὲν τὰ εἶχαμε μὲ αὐτὴν τὴν μορφή!» «Ὅχι, τὸ χειρότερο Περικλῆ εἶναι, τὸ ὅτι οἱ γενιὲς αὐτὲς ἔχουν μεγαλώσει σὲ καλὲς συνθήκες -εἶναι βουτυρόπαιδα, ὅπως τὰ λέγαμε τότε, δὲν ἔχουν ζήσει τὰ δικά μας σκληρὰ μεταπολεμικὰ χρόνια, ἢ καὶ τὰ πολεμικὰ ἀκόμη βάσανα-, καὶ δὲν εἶχαν διανοηθεῖ ποτέ, ὅτι θὰ ἔφθαναν σὲ αὐτὴν τὴν κατάσταση». «Ἐχεις δίκαιο, τὰ ζῶ κι ἐγὼ, τὰ βλέπεις καὶ γύρω σου». «Ἄς τὰ ἀφήσουμε ὅμως αὐτὰ, ἐνῶ ἔχω καὶ τὴν κόρη μου ἀνεργὴ, μὲ τὸν ἄντρα της σὲ μερικὴ ἀπασχόληση, εἶναι κι

ἄλλα». «Σώπα, ρε Σόλωνα;» «Τὰ συζητᾶμε αὐτὰ ἀργότερα, γι' ἄλλο ἦρθα· ἄς ξεφύγουμε λιγάκι, θὰ πάθουμε κατάθλιψη». «Ἐκεῖ μᾶς ὀδηγοῦν!»

Κάθισαν σ' ἓνα γωνιακὸ τραπέζι κι ἐκείνη τὴν στιγμή ἐμφανίσθηκε ὁ Κώστας, διακριτικὸς κι εὐγενέστατος ὅπως πάντα: «Σήκω, νὰ δοῦμε τὰ φαγητά». Σηκώθηκαν, πῆγαν στὴν ὁμορφη βιτρίνα, εἶδαν τὰ φαγητά, παρήγγειλαν, λιτὰ ὡς συνήθως, κι ἀπὸ ἓνα ποτήρι λευκὸ κρασί, νὰ θυμηθοῦν τὰ παλιά τους, τόσο μποροῦσαν, τόσο τὸ γιόρταζαν...

«Πῶς τὰ βλέπεις;» ρωτᾶει ὁ Σόλων, «γιατὶ ἐσὺ τὰ παρακολουθεῖς ἀπὸ πιὸ κοντά;» «Μὴ χειρότερα· ἂν δὲν φύγει αὐτὸς ἐδῶ ὡς τὸν χειμῶνα, ἐμεῖς οἱ συνταξιούχοι, δὲν τὸν βγάζουμε». «Τὸ ἴδιο βλέπω κι ἐγώ, δὲν βγαίνει τὸ πρᾶγμα, τὸ συζητᾶμε καὶ μὲ τὴν γυναῖκα μου». «Ἄ, δὲν σὲ ρώτησα, τί κάνει ἡ Καίτη;» «Καλὰ εἶναι, ἔχεις χαιρετισμοὺς πολλοὺς, ξεχάστηκα καὶ δὲν σοῦ τοὺς μετέφερα. Θὰ κανονίσουμε μιὰ μέρα νὰ βρεθοῦμε ὅλοι μαζί». «Ὅποτε θέλετε, σ' ἓνα ἀπ' τὰ σπίτια, ἢ καὶ σὲ καμιὰ ταβέρνα. Ὅσο ἀντέχουμε». «Ποῦ καταντήσαμε; ὅσο ἀντέχουμε!» Ἐπεσε σιωπὴ, εἶχε φέρει καὶ τὰ κρασιά ὁ Κώστας, εἶπαν στὴν «ὕγιά μας», τὰ τσοῦγκρισαν...

- Ξέρεις, Περικλή, γι' άλλο ήρθα, λέει ο Σόλων, αφού πήραν μερικές μπουκιές, ρούφηξαν μερικές γουλιές. Πάντοτε έτσι, έτρωγαν κι έπιναν και μιλούσαν.
- Για ποιό;
- Για τις νέες απόψεις που προβάλλει ο Πέτρος, σχετικά με την πορεία του Έλληνισμού, κι όχι μόνος του αυτός, αλλά και άλλοι πολλοί, παλιοί Νεορθόδοξοι· θυμάσαι την συζήτηση που είχες κάνει μαζί του πριν από μερικά χρόνια στο γαλλικό βιβλιοπωλείο; και την έχει δημοσιεύσει, ως "Τὰ παιδιὰ τ' ἀνυπότακτα"...
- Πώς δὲν τὴν θυμάμαι; τὴν εἶχαμε συζητήσει τότε ἀρκετά, ἀφοῦ εἶχαμε συναντηθεῖ ἀμέσως μετὰ κι ἐσὺ μὲ παρότρυνες νὰ τὰ γράψω ὅλα, "γιὰ νὰ μείνουν καὶ νὰ μὴν χαθοῦν", ὅπως ἔλεγες.
- Ἔχει καὶ συνέχεια τώρα, κι αὐτὸ ήρθα νὰ σοῦ θυμίσω, ὅπως προχθὲς πού σοῦ τηλεφώνησα νὰ δεῖς τὴν ἀναμετάδοσή της, ἀπ' τὸ μικρὸ κανάλι· εἶναι ἡ ἐκδήλωση πού ἔγινε, μὲ τὸν τέως πρόεδρο τοῦ ΠΑΣΟΚ, τὸν Πέτρο κι ἄλλους, γιὰ τὰ διακόσια χρόνια ἀπ' τὴν ἐπανάσταση τοῦ '21.
- Τὴν εἶδα στὸ μεγαλύτερο μέρος της, ὅση πρόλαβα δηλαδή, κι εἶχα σκοπὸ νὰ σοῦ τηλεφωνήσω, νὰ τὰ ποῦμε.
- Ἔ, νά! γι' αὐτὸ ήρθα. Μπορεῖ νὰ 'μαστε λίγοι, ὅσοι τὰ συζητᾶμε, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ τ' ἀφήσουμε κι ἀσχολίαστα...
- Ἔτσι νομίζω κι ἐγώ. Ἔθεσες σωστὰ τὸ θέμα, γιατί στὴν μακρὰ βασιανιστικὴ πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πάντα ἦταν ὀλίγοι, ὅσοι διατηροῦσαν ὑψηλὰ τὴν σημαία τῆς ἐλευθέρως σκέψεως καὶ πρακτικῆς, τῆς ἐμμελείας, γιὰ νὰ τιμήσουμε καὶ τὰ δικά μας, μὲ τὴν προσωδία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τὴν μουσικὴ τῆς ἀρμονία.
- Περισσότερο τὰ διατήρησε καὶ τὰ προστάτευσε ὁ ἀπλὸς λαός, οἱ γιαγιάδες, μὲ τὸν τρόπο πού μεγάλωναν τὰ μικρά, ὀρφανὰ συνήθως μετὰ τὶς ἀμέτρητες καταστροφές καὶ σκοτωμοὺς τῶν ἀνδρῶν, μαζὶ μὲ τὴν βίαιη ὑποδούλωση τῶν γυναικῶν· στίς ἀπρόσιτες σπηλιές τῶν ψηλῶν βουνῶν συντήρησαν τὶς ρίζες τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὶς κατέστησαν κτῆμα καὶ πολιτικὴ ὑπόσταση τῶν μικρῶν, γιὰ νὰ τὶς μεταφέρουν αὐτὰ μεγαλώνοντας στίς ἐπόμενες γενιές. Ἀπ' αὐτὲς ξεπήδησε ἡ φύτρα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας στὰ μακρόσυρτα μαῦρα χρόνια τῆς σκλαβιάς.
- Πόσες φορές τὰ ἔχουμε συζητήσει αὐτά, Σόλων; ἀλλὰ νομίζω ὅτι εἶναι καιρὸς γιὰ τὴν πιὸ συστηματικὴ παρουσίασή τους· ἡ παρεμβολή τους σὲ ἄλλα κείμενα, φαίνεται ὅτι δὲν ἀρκοῦν, δὲν ὑπολογίζονται ἀπ' τοὺς θεωρητικὸς σοφούς μας, ἢ τουλάχιστον βρίσκουν εὐκαιρία νὰ τὰ ἀγνοήσουν, κάτω ἀπ' τὶς ἐξαιρετικὰ

δυσχερεῖς καταστάσεις πού ζοῦμε. Στήν πράξη, ὅμως, πρόκειται γιά τὸ φαινόμενο τῆς *συλλογικῆς μνήμης*, ὅπως διαμορφώνεται σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς μὲ *πλούσια ἱστορία*, καὶ ἰδιαίτερος σὲ ὅσους ἔχουν συμβάλει σημαντικὰ ἢ καὶ ὀλιγώτερον στήν διαμόρφωση τοῦ *παγκοσμίου πολιτισμοῦ* καὶ κυρίως τῆς *δημοκρατικῆς παραδόσεως*.

- Ὅσοι μεγαλώσαμε στὰ χωριά, στήν μαύρη δεκαετία τοῦ πολέμου, ἔχουμε χαραγμένες ἀνεξήτητα μέσα μας αὐτὲς τὶς παραδόσεις· ἔτσι μάθαμε τὰ *πρῶτα γράμματα*, τὴν *προπαίδεια*, ἀπ' τοὺς γονεῖς μας, ὅσοι εἶχαν μορφωμένους γονεῖς ἢ καὶ μὲ τὰ λίγα γράμματά τους, κι ἀπ' τὶς *δασκάλες* καὶ *δασκάλους* πού εἶχαν καταφύγει στὰ βουνά, ἢ τοὺς *παπάδες*, ἀκριβῶς σχεδόν, ὅπως καὶ ἐπὶ *Τουρκοκρατίας*.
- Αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ *κρυφὸ σχολειό*, ὁ γέρος παπᾶς μάζευε τὰ μικρὰ παιδιά σὲ ὅποιο *ξωκκλήσι* εἶχε σωθεῖ καὶ τὰ μάθαινε τὰ *πρῶτα κολλυβογράμματα*, ὅπως τὰ ἔλεγαν, ἀπ' τὸ *ὀκταῆχι*, τὴν *Ὀκτάρχο*, δὲν γνῶριζε κι ἄλλα· ἀργότερα, μερικὰ ἀπ' αὐτὰ συνέχιζαν σὲ κάποιο *μεγάλο μοναστήρι*, ἢ καὶ στὸ *Ἅγιον Ὄρος*, ὅπου καὶ παρακολουθοῦσαν καλύτερα μαθήματα.
- Κι αὐτὰ τοὺς δύο τρεῖς πρώτους αἰῶνες, γιὰ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἐβδόμου συστήθηκαν πολλὰ *σχολεῖα*, στὰ ὄρεινά *πρῶτα*, καὶ στὸν *δέκατο ὄγδοο* πολὺ περισσότερα στὸν *ἐλλαδικὸ χῶρο*, πέραν τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*, πολλῶν *πόλεων*, τῶν *ἄλλων ὀρθοδόξων πατριαρχείων* καὶ τῶν *παραδουναβίων ἡγεμονιῶν*, στὰ *νησιά* καὶ στὶς *κωμοπόλεις* τῆς ἐποχῆς, ὅπου ἦταν δυνατόν...
- Ὅποιος μελετᾷ τὴν καθημερινότητα τῶν κατοίκων, τῶν ὀρεινῶν, νησιωτικῶν καὶ πεδινῶν περιοχῶν, ἀντιλαμβάνεται τὸ πῶς κινήθηκαν ὅλοι τους, δηλαδὴ ὁ Ἑλληνισμός· ἡ καθημερινὴ πρακτικὴ καλλιέργει τὴν ἀνάδειξη τοῦ *πολιτικοῦ ἥθους* τοῦ ἀνθρώπου.
- Ἡ πραγματικὴ διαδρομὴ τῆς ἱστορίας, Περικλῆ, διαπιστώνεται ὅτι διαφεύγει, ἐσκεμμένως ἢ μὴ εἶναι ἄλλο θέμα, τῆς προσοχῆς τῶν συγχρόνων ἐρευνητῶν τῆς· ἐὰν ἐξετάσουμε τὸ θέμα πιὸ προσεκτικὰ βλέπουμε, ὅτι δὲν ὑπάρχει σχεδόν κἂν στήν προβληματικὴ ὄλων τῶν ἀριστερῶν ἱστορικῶν, φιλολόγων καὶ γραμματικῶν, καὶ κατὰ προέκταση πολλῶν ἐκ τῶν πολιτικῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, καὶ περισσότερο τῆς μεταπολιτευτικῆς περιόδου. Τὰ ἔχουμε συζητήσει αὐτὰ μὲ τοὺς φίλους μας καὶ ἔχουμε διαπιστώσει τὸ πόσο δίκαιο ἔχουμε. Ἐξάιρεση ἀποτελεῖ «*Τὸ Ἐμμελές*» καὶ εὐτυχῶς πολλὲς *ἱστοσελίδες*, μὲ ἀντικείμενο κυρίως τὴν δημοτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, μὲ ὅσα ἔχουν γράψει, ἐνῶ ἡ ἱστορία τῆς ἀριστερῆς περιόδου ἐπιμένει νὰ τὰ ἀγνοεῖ ἢ καὶ νὰ τὰ παραποιεῖ συστηματικά...
- Δηλαδή, μὲ προκαλεῖς νὰ γράψω καὶ γιὰ τὸ φαινόμενο αὐτό;

- Όπως θέλεις πάρ' το· δὲν μπορεῖ νὰ πάει χαμένη ἄλλωστε καὶ ἡ σημερινή μας συζήτηση. Μᾶς συντηροῦν αὐτά, τὸ ξέρεις...

Ἀπόμειναν σκεπτικοί· πῆραν τὰ ποτήρια, εἶπαν στὴν «ύγεια μας», ἄρχισαν νὰ τοιμπᾶνε καὶ τὰ λαδερά τους, ἔτσι γιὰ νὰ ρίξουν κάτι κάτω, ἦταν λιτοδίαιτοι ἀμφοτέρωθεν, δὲν εἶχαν πρόβλημα.

- Πῶς νὰ πάει χαμένη; ἀπαντάει ὁ Περικλῆς· αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ μας, αὐτὸν τὸν δρόμο διαλέξαμε, αὐτὸν θὰ βαδίσουμε, μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ ξεστρατίσουμε τώρα. Εἶναι πολὺ ἀργὰ πλέον...
- Ὅχι, δὲν ξεστρατίζουμε, καὶ νὰ μᾶς πιέσουνε, δὲν μποροῦμε· ἄλλωστε τὰ ἔχουμε συνηθίσει αὐτά, τὴν προσωπικὴ μας ζωὴ, ὡς πρώτη ἀντίδραση, συνεχίζουμε.
- Ξέρεις, δυὸ εἶναι οἱ μεγάλοι μας σύμμαχοι, ἡ νεολαία καὶ οἱ γιαγιάδες, μαζί μὲ τοὺς παπποῦδες, ἀλλὰ αὐτὲς ἔχουν τὸν πρῶτο λόγο, ἂν καὶ ἀλλάζουν καὶ οἱ μπαμπάδες κι οἱ μαμάδες τώρα· ἡ κρίση τοὺς ἔκανε καλὸ, ὅσο δὲν τὸ περίμενε κανεὶς...
- Τὸ βλέπω στοὺς δικούς μου, πόσο σωστὰ τὰ περιγράφεις! Δὲν ἔχουν καμμία σχέση μὲ τοὺς ἴδιους πρὶν ἀπὸ μία δεκαετία, περισσότερο οἱ γυναῖκες· εἶναι ἄλλοι ἄνθρωποι, δὲν τοὺς ἀναγνωρίζεις. Οἱ κόρες μου καὶ οἱ νύφες μου, νὰ μὴν πᾶμε μακριά· ἐνῶ παλαιότερα καὶ παντρεμμένες δὲν ἔπλυναν οὔτε τὰ βρακάκια τους, τώρα τὰ ἔμαθαν ὅλα, πλένουν τὰ ρουχαλάκια τους, τὰ δικά τους καὶ τῶν παιδιῶν τους, καθαρίζουν τὸ σπίτι, μαγειρεύουν κανονικὰ γιὰ τὴν οἰκογένεια, ἀνακάλυψαν πεθερὲς καὶ πεθεροὺς καὶ τοὺς μάζεψαν οἱ περισσότερες στὸ σπίτι τους, ὅλο μαμᾶ καὶ μπαμπᾶ εἶναι...
- Εἶναι ἄλλοι ἄνθρωποι, ἔχεις ἀπόλυτα δίκαιο Σόλων, καὶ μεταφέρουν ἄλλες ἀρχὲς στὰ παιδιά τους, ἄς μὴν τὸ ξεχνᾶμε αὐτό· ἀποβάλλοντες τὸν παλιὸ ἑαυτό τους ἐπιστρέφουν στὶς ρίζες τους. Μερικὲς κινήσεις τους εἶναι χαρακτηριστικὲς· ἀποβάλλουν ὅλο καὶ περισσότερο, σχεδὸν ὅλοι οἱ νέοι, τὴν χρῆση τῶν γκρήγκλις στὸ διαδίκτυο, τῆς γραφῆς μὲ λατινικοὺς χαρακτῆρες τῶν ἐλληνικῶν λέξεων. Τὸ βλέπεις στὰ ἐγγόνια μας καὶ στὰ ἀνήψια μας.
- Ὅχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ καὶ κοροϊδεύουν ἢ καὶ κατακρίνουν αὐστηρὰ ὅσους τὰ χρησιμοποιοῦν ἀκόμη. Πολλοὶ κάνουν καὶ κάτι ἄλλο· σχολιάζουν τὰ μηνύματά μας στὰ κοινωνικὰ δίκτυα, ἀφοῦ ἐμεῖς χρησιμοποιοῦμε πολυτονικό, ὅπως καὶ μὲ τοὺς ἄλλους φίλους μας, κι αὐτοὶ διερωτῶνται, τό, "τί εἶναι αὐτά;" μού 'λεγαν, λοιπόν, τὰ ἐγγόνια μου, ὅτι τὰ ρωτοῦν πολλοὶ φίλοι τους, "τί εἶναι αὐτά τὰ σημάδια καὶ γιὰτί τὰ γράφουν οἱ παπποῦδες;" Οἱ δικοί μου ἀπαντοῦν

ὅτι τοὺς λένε, “ὅτι εἶναι τὸ παλαιὸ πολυτονικὸ σύστημα γραφῆς, ὅπως τὸ διδασκόμασταν στὸ σχολεῖο στὰ ἀρχαῖα, ὅσοι τὸ θυμόμαστε, καὶ ὅτι, ὅταν χρησιμοποιεῖται, γίνεται πιὸ γόνιμη καὶ πιὸ δημιουργικὴ ἢ σκέψη ὅσων τὰ μαθαίνουν”. τοὺς ἔχουν ἐξηγήσει οἱ φίλοι τους, ὅπως μπορεῖ ὁ καθένας τους, κι οἱ ἄλλοι μένουν ἐκστατικοί, μοῦ λένε, ἐνεοί, τὰ σκέπτονται καὶ τὰ συζητοῦν αὐτά.

- Ἰδιες εἶναι καὶ οἱ δικές μου ἐμπειρίες, Σόλων· αὐτὲς εἶναι οἱ ἀναζητήσεις ὅλων τῶν νέων μας κι ὄχι μόνο τῶν συγγενῶν μας. Αναδύεται μιὰ ἄλλη γενιά, αὐτὴ τῆς ψηφιακῆς ἐποχῆς, μὲ τὰ ἔξυπνα κινητὰ καὶ ὀλόκληρο τὸν κόσμο στὰ χέρια τους· μποροῦν καὶ βρίσκουν ὅ,τι θέλουν κι ὅποτε τὸ θέλουν στὴν στιγμή, ζοῦνε στὸ παρὸν καὶ βιώνουν τὴν ἐνότητα τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου τους αὐτομάτως· δὲν ὑπάρχει ἡ ἐννοια καὶ πολὺ περισσότερο ἡ πρακτικὴ τῆς ἀναστολῆς τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς ἐπιθυμίας, ἢ τῆς ἡδονῆς, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε καὶ τὰ ψυχαναλυτικὰ τῆς νεότητός μας...
- Πόσα χρόνια δὲν ξοδέψαμε μὲ Μάρξ, Φρόυντ καὶ τὰ σχετικὰ;
- Πράγματι, πόσα! ἀλλὰ τί νὰ κάναμε; αὐτὴ ἦταν ἡ ἐποχὴ μας, εἴμασταν τὰ προϊόντα της, ἢ μᾶλλον τὰ παραπροϊόντα τοῦ βιομηχανικοῦ συστήματος, διότι αὐτὸ εἶχαμε τότε στὴν χώρα μας καὶ στὸν κόσμο ὀλόκληρο, αὐτὸ γνωρίζαμε, αὐτὸ μαθαίναμε.
- Τὸ γνήσιο βιομηχανικὸ σύστημα, τὸ ζήσαμε, ἐσὺ στὸ Παρίσι, ἐγὼ στὸ Λονδίνο, Περικλῆ, ἔστω καὶ μὲ κάποια καθυστέρηση λόγῳ τῶν πολιτικῶν συνθηκῶν, ἀλλὰ δὲν ταιριάξαμε μαζί του, δὲν φτούρισε μέσα μας, πὺ λέει ὁ ἀπλὸς λαός· γυρίσαμε διαφορετικοὶ ἀπὸ ὅ,τι πήγαμε καὶ περισσότερο ἐλληνοκεντρικοί, ὅπως μᾶς ἔλεγαν...
- Ποῦ τὰ θυμήθηκες αὐτά; Τὰ εἶχα ξεχάσει σχεδόν...

«Τὰ λέτε πάλι οἱ δύο σας;» Γυρίζουν τὸ βλέμμα τους καὶ βλέπουν τὸν παλιόφιλο, τὸν Θαλῆ, πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια τους. «Τί εὐχάριστη ἔκπληξη; Ποῦ μᾶς βρῆκες ἐδῶ;» ρωτάει ὁ Περικλῆς, ἐνῶ σηκώθηκε καὶ ἀγκαλιάστηκαν ζεστά, γιὰ νὰ ἀκολουθήσει κι ὁ Σόλων. «Κάθισε, τοῦ λέει, νὰ παραγγεῖλω ἓνα κρασί; καὶ διάλεξε κάτι γιὰ φαγητό, ἔχουμε πολλὰ νὰ ποῦμε». «Τὸ ξέρω καὶ θὰ τὸ 'θελα πολὺ, ἀλλὰ ἄργησα ἤδη κι ἔχω ἀφήσει τὴν Ἑλένη νὰ μὲ περιμένει μὲ τὸ αὐτοκίνητό της στὴν ἄλλη γωνία». «Τηλεφώνησέ της νὰ ἔρθει κι ἐκείνη, ἔχουμε ἐνδιαφέρουσα συζήτηση», ἐπιμένει ὁ Σόλων. «Σᾶς εἶδα μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ μου, καθὼς περνοῦσα τρέχοντας, κι εἶπα νὰ σᾶς χαιρετήσω μόνο, ἂν καὶ ὑποψιάζομαι γιὰτι συζητᾶτε, γιὰ τὶς θεωρίες τῶν παλιῶν Νεοορθόδοξων καὶ σημερινῶν Φραγκόδουλων». «Τὰ μεγάλα πνεύματα συναντῶνται! παρεμβαίνει ὁ Περικλῆς, μᾶς ἔδωσες καὶ τὸν χαρακτηριστικὸ τίτλο». «Θὰ σᾶς ἔπαιρνα τηλέφωνο, ἀλλὰ ἡ μητέρα τῆς Ἑλένης εἶναι στὸ νοσοκομεῖο καὶ σὲ κρίσιμη κατάσταση». «Περαστικά, λένε οἱ δύο τους, καὶ κουράγιο, περισσότερο στὴν Ἑλένη, μάνα εἶναι». «Εὐχαριστῶ, θὰ τὰ μεταφέρω, γειά σας». «Γειά σου». «Τραγικὴ ἡ κατάσταση, κι ὅπως εἶναι τὰ νοσοκομεῖα σήμερα», σχολιάζει ὁ Σόλων. «Καὶ δὲν μπορούμε νὰ κάνουμε καὶ τίποτε, συμπληρώνει ὁ Περικλῆς, πᾶνε οἱ παλιὲς γνωριμίες μας...»

Πῆραν τὰ ποτήρια τους, «Γειά μας», λένε, ἤπιαν μιὰ γουλιὰ, μὲ βαρεῖα καρδιά, ἔρριξαν καὶ μερικὲς μπουκιὲς κάτω· τί νὰ ποῦν; γιὰ τὸ δράμα τῶν ἡλικιωμένων, χωρὶς συντάξεις καὶ μὲ τὰ νοσοκομεῖα διαλυμένα, οὔτε φάρμακα, οὔτε νοσηλευτικὸ ὑλικὸ καὶ τὸ προσωπικὸ ἀπλήρωτο ἢ λαμβάνοντας ἔναντι. Καταλάβαιναν ὅτι τὰ ἴδια σκέπτονταν· τὰ προσπέρασαν μὲ τὴν σιωπὴ, τὴν παγερὴ καὶ ἀσήκωτη σιωπὴ τέτοιες στιγμές· νὰ μὴν μπορούν νὰ προσφέρουν βοήθεια στοὺς γονεῖς τους! Πέρασαν μερικὰ λεπτά, μὲ τὶς μπουκιὲς νὰ κατεβαίνουν ἀργὰ καὶ μὲ τὸ ζόρι σχεδόν, τὸ κρασί βοηθοῦσε, μὲ τὴν σκέψη τους μόνο ἐπικοινωνοῦσαν.

Ὁ Περικλῆς ἄλλαξε τὴν ἀτμόσφαιρα: «Ἄς ἐπιστρέψουμε στὰ δικά μας, μᾶς ἔρχεται πράγματι ἡ κατάθλιψη». «Ἐχεις δίκαιο, ἄς ἐπιστρέψουμε...»

- Σημειώνεται σοβαρὴ ἐπανάσταση στὴν νεολαία καὶ στὴν δική μας καὶ στὴν παγκόσμια, ἀλλὰ ἐμεῖς γιὰ τὴν δική μας ἐνδιαφερόμαστε πρωτίστως· ἐκεῖ πού λέγαμε ὅτι μὲ τὰ γκρηγκλις κόβει ἴσως τὶς ρίζες τῆς ἡ νεολαία μας ἀπ' τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα -καὶ τὸ 'χουμε συζητήσει τόσες φορές αὐτό- ξαφνικά, καὶ χωρὶς καμμία ἐξωτερικὴ

- ἢ εὐλογοφανῆ αἰτία, ἐπιστρέφουν οἱ νέοι μας στήν μητρική τους γλῶσσα καί τήν χρησιμοποιοῦν ὡς μέσο ἐκφράσεώς τους, ἀνεξαρτήτως τῆς ποιότητος τῆς γραφῆς, δὲν συζητᾶμε αὐτό.
- Δὲν τήν χρησιμοποιοῦν μόνο, Περικλῆ, ἀλλὰ ἐπὶ πλεόν καί τήν ὑπερασπίζονται καί μάλιστα πολὺ σκληρά· πρόκειται γιὰ κοινωνικὸ φαινόμενο, πολιτικὸ θὰ ἔλεγα ἐγώ...
 - Ἔχεις δίκαιο, εἶναι καθαρὰ πολιτικὴ ἢ ἀντίδραση τῆς νεολαίας...
 - Ἄν ἀνατρέξουμε στὶς ρίζες τοῦ φαινομένου, βρίσκουμε πολλὰ ἄλλα μαζί· ἡ παγκοσμιοποίηση, ὡς ἰδεολογία καί τρόπος ζωῆς, ἐμφανίσθηκε μετὰ τὴν κατάρρευση τοῦ σοβιετικοῦ συστήματος καί τὴν ἀνάδειξη τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὡς μοναδικῆς ἡγέτιδος δυνάμεως παγκοσμίως, σὲ γενικὲς γραμμὲς τὸ ἀναφέρουμε, διότι οἱ ἀναγνώστες «Τοῦ Ἑμμελοῦς» τὰ γνωρίζουν ἀρκετὰ καλὰ ἀπ' τὶς «ἀναλύσεις» του. Τότε ἐπετράπη καί ἡ ἐμπορικὴ χρῆση, ἐκτὸς τῆς στρατιωτικῆς, τοῦ συστήματος ἐπικοινωνιῶν τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων ἀνὰ τὸν κόσμον· καθιερώθηκε τὸ γνωστὸ μας *internet*, τὸ διαδίκτυο, καί ἐμφανίσθηκαν οἱ πρωτοπόρες ψηφιακὲς ἐταιρεῖες τῆς ἐποχῆς μας, μὲ ἔδρα τὴν Σίλικον Βάλλεϋ στήν Καλιφόρνια.
 - Ὡραία ἡ ἀνάλυσή σου καί ἀκριβής.
 - Εὐχαριστῶ. Τότε, ὅπως τὸ συζητᾶμε θυμᾶσαι ἀπὸ τριακονταετίας, ἐπιβλήθηκε καί ὁ ὅρος παγκοσμιοποίηση, μὲ τὶς συμπληρωματικὲς του θεωρίες καί τὶς παραλλαγές του, τὸ τέλος τῆς ἱστορίας, τὸν πόλεμον τῶν πολιτισμῶν, μὲ τὴν κατάταξη τῆς ὀρθοδοξίας ἐκτὸς τοῦ δυτικοῦ κόσμου, γνωστὰ αὐτά. Ὁ δυτικὸς τρόπος ζωῆς, ὁ φράγκικος ἀπλοελληνιστὶς, ὡς συνέχεια τοῦ λατινικοῦ, τοῦ ρωμαϊκοῦ καλύτερα, παρουσιάσθηκε μὲ τὴν παγκοσμιοποίηση ὡς τὸ ἀνώτερον στάδιο τῆς ἱστορίας κατὰ τὴν ἐσχατολογικὴν τῆς ἀντίληψη· δὲν ὑπῆρξε κι οὔτε ὑπάρχει ἄλλος δρόμος ἐξελίξεως τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου, ὅλη ἡ προηγούμενη πορεία του ὀδηγοῦσε, ἰσχυρίζονται, κατὰ τὴν θεωρία τους, ἀμετάκλητα στήν ἀμερικανικὴν κοσμοκρατορία...
 - Ὅπως λέει καί ὁ Ἀλέξανδρος Σολζενίτσιν, Σόλων, παραφράζοντάς τον γιὰ τὴν συζήτησή μας, αὐτὴ εἶναι ἡ βιβλικὴ παράδοση, σὲ ἀσύμβατη πορεία μὲ τὴν εὐαγγελικὴν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας· ἡ ἐσχατολογία τῆς Βίβλου μεταφέρθηκε στήν βιομηχανικὴ κοινωνία, ὅπως ἄριστα τὸ διατύπωσε ὁ Μὰξ Βέμπερ στήν θεωρία του γιὰ τὴν μετάπλαση τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος καί τὴν ζήσαμε μὲ τὶς δύο μορφές της, τὴν καπιταλιστικὴν καί τὴν κομμουνιστικὴν, καί κατάληξη, κατὰ τὴν πίστη τους, στήν ἀμερικανικὴν ἡγεμονία.
 - Πρὸ εἰκοσαετίας ἀκόμη, ὅσοι διαφωνοῦσαμε εἴμασταν ἐλάχιστοι, μετρημένοι στὰ δάχτυλα, ἀλλὰ σήμερον εἴμαστε πάρα πολλοὶ σὲ ὅλες

τις χώρες και οί συζητήσεις έντονες, με ταχύτατη κυκλοφορία στο διαδίκτυο και στίς έντυπες έκδόσεις· μια *ανάλαφρη περιήγηση* είναι αρκετή για να πεισθεϊ ό καθένας για τὰ διαδραματιζόμενα.

- Τò ερώτημα είναι ένα, γιατί πολλοί τὰ αγνοοῦν αὐτὰ στήν Ελλάδα, όταν συζητοῦνται ἀπό κάθε πτυχή τους σέ όλόκληρο τόν κόσμο;
- Μά! Αὐτό είναι και τò θέμα τῆς σημερινῆς μας συζητήσεως, Περικλῆ. Ἀλλά, θὰ ἤθελα νὰ καταθέσω και με μία ἄλλη παρατήρηση, πού συμπληρώνει ὅσα ἀναφέραμε για τήν ἀποστροφή τῆς νεολαίας μας ἀπ' τὰ γκρηγκλινς· θυμᾶσαι τò πόσο μᾶς εἶχαμε ἀπασχολήσει, ὄχι μόνο ἐμᾶς, ἀλλά και ἄλλους πολλούς, τò φαινόμενο τῆς *μαζικῆς και ἀναιτιολόγητης βίας*, μετὰ ἀπό *συναυλίες σκληροῦ ρόκ*, ὄχι μόνο στήν Ελλάδα, παρὰ σέ ὅλες σχεδόν τις χώρες. Ἦταν πολὺ ἄγρια ἡ βία, πολλοί νέοι σὰν *ύπνωτισμένοι* κατέστρεφαν ὅ,τι εὔρισκαν μπροστά τους, μόνο μετὰ ἀπό *συναυλίες σκληροῦ ρόκ* κι ἀπό *καρμιᾶς ἄλλης μουσικῆς, κοσμικῆς ἢ ἐκκλησιαστικῆς...*
- Πῶς δὲν τò θυμᾶμαι, ὅπως και ἀναιτιολόγητα σχεδόν οί νέοι ἔπαιζαν ξύλο μεταξύ τους στίς ταβέρνες...
- Αὐτὰ τὰ φαινόμενα ἔχουν χαθεϊ σχεδόν έντελῶς, τουλάχιστον στήν χώρα μας τὰ τελευταῖα χρόνια.
- Τώρα πού τò λές, τò καταλαβαίνω, τò ἔχω παρατηρήσει κι ἐγώ.
- Δὲν συνέβη τυχαῖα αὐτό, ὅπως δὲν εἶχε γίνει τυχαῖα και ἡ ἀρχικῆ του ἐμφάνιση πρὸ εἰκοσιπενταετίας περίπου, μαζί με τούς μύθους τῆς παγκοσμιοποιήσεως και τοῦ τέλους τῆς ἱστορίας, ὡς πλήρους ἐπιβεβαιώσεως τῆς ἀμερικανικῆς κυριαρχίας...
- Ἦταν *ιδεολογία*, Σόλων, διότι ἦταν πάνω ἀπὸ θεωρία, ἦταν ἡ ἰδεολογία τοῦ *μονοπολικοῦ* κόσμου...
- Τò θυμᾶσαι; και οί ἐλάχιστοι πού τò ἀμφισβητούσαμε τότε, θεωρούμασταν τουλάχιστον *αἰθεροβάμονες, ξηροκέφαλοι* και *ιδιότροποι*· ἡ *Ρωσία* ἦταν ἐξαφανισμένη στήν *μετακομμουνιστικῆ* περίοδο και τήν *μετασοβιετικῆ διάλυση* τῆς παλιᾶς αὐτοκρατορίας, ἡ *Κίνα* ἔδειχνε τὰ πρῶτα σημάδια τῆς ἀνόδου της, ἀλλά ὄλοι πίστευαν, ὅτι χρειαζόταν πολλές δεκαετίες για νὰ κάνει οὐσιαστικῆ παρέμβαση· ἡ *Εὐρώπη* ἔψαχνε τόν δρόμο της, μετὰ τήν *ἐπανάωση* τῆς *Γερμανίας* και τήν *ἀναζήτηση* τοῦ *ένιαίου νομίματος*. Οί Ἀμερικανοί ἤλεγχαν τὰ πάντα, βρίσκονταν στήν φάση τοῦ «*ἀποφασίζομεν και διατάσσομεν*», ὅπως ἔκαναν με τούς *βάρβαρους βομβαρδισμούς* κατὰ τῆς *Γιουγκοσλαβίας* και τήν *βίαιη διάλυσή* της.
- Ἀλλά πᾶμε μακρὸν ἀ με τις προεκτάσεις αὐτές, τις ὁποῖες ἔχουμε παρουσιάσει ἐπαρκῶς εἰς τὰς «*ἀναλύσεις*» «*Τοῦ Ἐμμελοῦς*», και ξεστρατίζουμε ἀπ' τò θέμα μας.

- Έχεις δίκαιο, Περικλή. Ένα όμως είναι γεγονός, ότι όσο προχωρούσε ή διείδυση της ψηφιακής τεχνολογίας στην χώρα μας και η νεολαία αποκτούσε την άνεση της χρήσεώς της, τόσο και περιορίζονταν τα φαινόμενα της ακραίας και αφρόνου βίας μετά από συναυλίες σκληρού ρόκ, με αποτέλεσμα να εξαφανισθούν έντελως, μετά την προώθηση των *εuryζωνικών συνδέσεων* επί Κώστα Καραμανλή. Τυχαίο ήταν; δέν είναι καθόλου εύκολη ή απάντηση, αλλά τó γεγονός είναι γεγονός, σταμάτησαν τὰ βίαια αὐτὰ φαινόμενα.
- Έτσι είναι, κι ἐμεῖς εἴμαστε πλήρως πεπεισμένοι ὅτι ἡ προηγούμενη του σοσιαλιστική κυβέρνηση, προγραμματισμένα εἶχε καθυστερήσει τις *εuryζωνικές συνδέσεις*, ὅ,τι κι ἂν λένε οἱ ἄλλοι.
- Ναί, καί τὸ ἔχουμε ἀποδείξει, ὅπως καί ὅτι ἡ πρώτη σοσιαλιστική εἶχε ἀπορρίψει τὴν προηγούμενη δεκαετία τὴν πρόταση *συνεργασίας* τῶν *Ἰαπώνων* με τὸ κέντρο τῆς *Παλλήνης*, γιὰ *προμήθεια λογισμικοῦ* ἀπ' τὴν χώρα μας, γνωστὰ αὐτά. Ἡ διείδυση, ὅμως, τῆς ψηφιακής τεχνολογίας στὰ παιδιὰ ἀπ' τὴν *προσχολική ἡλικία*, καλλιεργεῖ μέσα τους ἄλλο ἦθος καί ἄλλη νοοτροπία, ἄγνωστη προηγουμένως γι' αὐτά· βλέπουν καί αἰσθάνονται ὅτι πρέπει νὰ παρουσιάσουν κάτι νέο, διαφορετικό ἀπὸ ἐκεῖνο τῶν φίλων τους, διότι κερδίζουν τὴν ἀναγνώρισή τους ἔτσι ἀπ' αὐτοὺς καί τὴν ἠθική ἱκανοποίησή τους, γίνονται κάτι κι αὐτοὶ στὸν περίγυρό τους...
- Στὴν πράξη πρόκειται γιὰ τὴν *εuryγενῆ ἄμιλλα*, μία ἀπ' τις βασικές ἀξίες τοῦ *ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ*, ὅσο κι ἂν ἐπιχειρεῖ νὰ τὴν ἀπαξιώσει ἡ *ἀριστεροακροδέξια* κυβέρνηση τῶν ἡμερῶν μας...
- Γεγονός είναι ὅτι ἐντάσσεται ἡ νεολαία μας στὸν δημιουργικό διάλογο ὅλων τῶν νέων παγκοσμίως καί προσφέρει, ὅπως ὅλες, τὴν *προβληματική* της, με δύο κριτήρια, τις *δυνατότητες συνθέσεως* τοῦ *λόγου* της, τῆς *γλώσσης* της, καί τὴν *ἀξιοποίηση* τῆς *πολιτιστικῆς* της *κληρονομίας*. Αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἐποχή, αὐτὸ προσφέρουν οἱ νέοι.
- Ἡ *ἀριστεροακροδέξια* κυβέρνηση ὅμως καί ἡ νεοορθόδοξη φιλοσοφική θεωρία ἀποκόπτουν κάθε ἐπαφή με τὸν ζωογόνο αὐτὸν διάλογο σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο καί τις ἀναζητήσεις στίς ἱστορικές ρίζες τῶν λαῶν καί περιορίζουν τὴν ἐλληνική κοινωνία στὴν *μεσσιανική ἀντίληψη* τοῦ *βιομηχανικοῦ μανιχαϊσμοῦ*.
- Ἄγνοοῦν ἀκόμη καί τὸν γόνιμο διάλογο, οἰκονομικό καί κοινωνικό τοῦ *ἐξευρωπαϊσμοῦ* πρὸς τὸ *νεοσύστατο ἐλληνικό κράτος*, διότι ἔχει συνεισφέρει πολλὰ ἡ *Ευρώπη* στὸ *ἀναπόσπαστο μέλος* της, Ἑλλάδα.

Ο Κώστας τούς επανέφερε στην πραγματικότητα, τόσο είχαν απορροφηθεί απ' την συζήτηση: «Δὲν θὰ φᾶτε ἄλλο; νὰ πάρω τὰ πιᾶτα;» Κυττάζουν, δὲν εἶχαν φάει οὔτε τὸ μισὸ απ' τὴν μερίδα τους, ὁ ἕνας, τὴν μία πιπεριά, απ' τὰ γεμιστά του, ὁ ἄλλος, τὴν μία μελιτζάνα, απ' τὸ ἰμάμ του. «Ὅχι, Κώστα, λέει ὁ Περικλῆς, ἀπορροφηθήκαμε στὴν συζήτηση ὅπως βλέπεις, μόνο τὸ κρασί μας ἤπιαμε κι αὐτὸ ὄχι ὄλο. Φέρε μας ἄλλα δύο ποτήρια κρασί καὶ μία φέτα ἀκόμη, νὰ πάει κάτω τὸ φαγητό». «Ναί, φέρε μας κρασί», συμπληρώνει κι ὁ Σόλων. Πῆραν τὰ ποτήρια, «στὴν ὑγεία μας», εἶπανε, τὰ τσούγκρισαν. Ἐμειναν γιὰ λίγο σκεπτικοί, πῆραν καναδυὸ μπουκιές, ξαλάφρωσαν, τούς ἔφερε κι ὁ Κώστας τὰ νέα ποτήρια.

- Ἡ νεολαία μας, παρὰ τὸ ἀποβλακωτικὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα, ἐκφράζει γνήσια τὴν ἀντίληψη τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας στὴν ζωὴ τῆς· ἀναζητᾶει τρόπους δημιουργικῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὰ παιδιά τῆς ἡλικίας τῆς καὶ ζωντανοῦ καὶ ζεστοῦ διαλόγου μεταξὺ τους· ἀντλεῖ περισσότερο απ' τὴν γλῶσσα τοῦ σπιτιοῦ τους καὶ κυρίως τῆς γαργιάς, διότι ἡχεῖ πιὸ ἀρμονικὰ μέσα τους. Γκρεμίζουν τὴν ψεύτικη θεότητα τῆς παγκοσμιοποιήσεως, ὅπως μὲ τὴν ἀποστροφή απ' τὰ γκρήγκλις καὶ τὴν ἐγκατάλειψη τῆς ἀκραίας βίας· μερικὰ παιδιά, ἴσως καὶ περισσότερα, ἀκοῦνε σκληρὸ ρόκ, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν τοὺς προκαλεῖ πλέον παρορμήσεις καταστροφῆς, ἀδιάφορο τοὺς εἶναι.
- Ρώτησα μιὰ μέρα, Περικλῆ, μερικὰ παιδιά ποὺ ἦταν σπίτι μὲ τὰ ἐγγόνια μου γι' αὐτό.
- Καὶ τί ἀπάντησαν;
- “Ἐ! Καί, καὶ γιὰτὶ νὰ ἀσκήσουμε βία; Γιατὶ νὰ τὰ σπάσουμε;” “Μά, ἡ προηγούμενη γενιά σας, λίγα χρόνια πρὶν, τὰ ‘σπαγαν ὄλα;” ἐπέμεινα ἐγώ. “Συνέβαινε αὐτό”, ἀπαντᾶει ὁ ἕνας τους, ποὺ φαινόταν καὶ πιὸ μελετημένος. “Τὸ ἔχω συζητήσει μὲ πολλοὺς μεγαλύτερους”, λέει ἀπευθυνόμενος περισσότερο στοὺς φίλους του, “ἀλλὰ δὲν ξέρουν, γιὰτὶ τὸ ἔκαναν; Τὸ ἔκαναν, καὶ τώρα ὁμολογοῦν, ὅτι παρασύρονταν, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν, μᾶς ἐξηγοῦσαν”.
- Πολὺ ὠριμη ἀπάντηση, Σόλων! Δείχνει τὴν ριζικὴ ἀλλαγὴ τῆς νοοτροπίας τῆς νεολαίας μας.
- Ὅλα αὐτὰ εἶναι γεγονὸς ἀδιαμφισβήτητο κι αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη παρηγοριά μας, διότι ἐκεῖ ποὺ φοβόμασταν ὅτι ὄλα χάθηκαν, μετὰ καὶ τὰ μνημόνια, τὸν νέο σοσιαλισμὸ καὶ τὸν κομμουνισμό...
- Ὑπάρχει καὶ κάτι ἄλλο, ἡ στροφή πρὸς τὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ, δημοτικὴ, λαϊκὴ καὶ βυζαντινὴ· ὄλο καὶ περισσότεροι νέοι τὴν ἀναζητοῦν, εὐχαριστιῶνται ὅταν τὴν ἀκοῦνε κι ὅταν τὶς προωινές

ὤρες στὰ κέντρα παίζουν δημοτικά, μετὰ τὰ λαϊκά, δὲν κάθεται κανένας στὴν καρέκλα του, πλημμυρίζουν τὴν πίστα. Εἶναι κοινὴ ὁμολογία ὄλων τους καὶ περισσότερο τῶν κοριτσιῶν, διότι οἱ γυναῖκες ἐκδηλώνονται, ὅπως εἶναι γνωστό, πάντοτε πρῶτες στὸν χορὸ καὶ στὸ τραγοῦδι.

- Θυμᾶσαι, Περικλῆ, αὐτὸ συνέβαινε καὶ παλαιότερα, ὅπως τυχαῖα τὸ Σαββατόβραδο ἐκεῖνο στὸ μπάρ Ἐναλλάξ, πρὶν ἀπὸ εἴκοσι καὶ χρόνια, ὅταν μαζί μὲ τὸν Κώστα Μεσσάρη, χορέψαμε δημοτικά, γιὰ πρώτη φορὰ σὲ μπάρ τοῦ κέντρου τῆς Ἀθήνας. Καὶ πιάστηκαν μετὰ στὸ χορὸ, ὅλοι σχεδὸν οἱ νέοι, μὲ τὰ κορίτσια πρῶτα.
- Ἄν θυμᾶμαι, λέει! εἶχε κρατήσει ὁ χορὸς ἐκεῖνος μέχρι τὶς πρωινὲς ὥρες, ἀξέχαστες στιγμές, τὸ ἀδιαχώρητο ἦταν κι ἔρχονταν κι ἄλλοι, ἂν καὶ μόλις εἶχε ἐφαρμοσθεῖ τὸ κινητὸ τηλέφωνο...
- Καὶ καθιερώθηκαν κάθε Σαββατόβραδο τουλάχιστον τὰ δημοτικά τὶς πρωινὲς ὥρες, μὲ τὰ λαϊκὰ προηγούμενως. Πλημμύριζε τὸ μπάρ ἀπ' τὴν νεολαία, κατενθουσιασμένοι ἦταν ὅλοι τους.
- Τὸ 'μαθαν, Σόλων, τὰ ἄλλα μπάρ καὶ καλοῦσαν κι αὐτὰ κλαρίνα καὶ βιολιά, ὅποτε ἔκτοτε γενικεύθηκε σὲ ὅλα τὰ νυκτερινὰ κέντρα.
- Καὶ κρατάει μέχρι τώρα, ὅπως μοῦ λένε τὰ ἐγγόνια μου.
- Ἴσως εἶναι ἡ πρώτη φορὰ στὴν νεώτερη ἱστορία μας ποὺ γίνεται ἀρμονικὴ ἀνάμιξη τῆς ξένης μουσικῆς, ἀπ' τὴν κλασικὴ μέχρι τὴν ρόκ, μὲ τὴν ἑλληνικὴ, δημοτικὴ, λαϊκὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ· τὰ παιδιὰ τὰ ἀκοῦνε ὅλα καὶ δὲν ἐπηρεάζονται οὔτε φανατίζονται, ἀναζητοῦν τὴν ἔκφρασή τους μέσα ἀπ' ὅλους τοὺς ρυθμούς.
- Πόσο σωστὰ τὰ περιγράφεις! Θυμήσου καὶ κάτι ἄλλο· τὸν δέκατο ἕνατο αἰῶνα καὶ μέχρι τὸν Μάνο Χατζηδάκη μεταπολεμικά, ἡ δημοτικὴ, λαϊκὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, ἦταν ἀπαγορευμένη στὴν καλὴ κοινωνία· τὰ καλὰ κορίτσια μάθαιναν τὰ γαλλικά τους καὶ τὸ πιάνο τους κι ἔτσι ἐξασφάλιζαν ἐπιτυχημένους γάμους...
- Ὅπως καὶ ἡ ἀριστερὰ εἶχε τραγοῦδια μόνο σὲ εὐρωπαϊκοὺς ρυθμούς καὶ ἀπέκλειε κατηγορηματικὰ κάθε ἄλλο ρυθμὸ, εἴτε δημοτικὸ εἴτε λαϊκὸ καὶ πολὺ περισσότερο ἐκκλησιαστικὸ.
- Καταλήγουμε στὸ ἴδιο συμπέρασμα, οἱ Νεοορθόδοξοι ἀποτελοῦν τὴν γνησιώτερη συνέχεια τῆς μεσοιανικῆς αὐτῆς ἀντιλήψεως στὴν Ἑλλάδα καὶ ἴσως καὶ παγκοσμίως, ἂν καὶ δὲν εἶναι κατάλληλη ἡ στιγμὴ γιὰ τὴν ἀξιολόγησή της κι ἀπ' τὴν πτυχή αὐτή.

Οἱ μνημεις αὐτὲς τοὺς ἀναπτέρωσαν τὸ ἠθικὸ τους, ἦταν κάτι αὐθόρμητο ποὺ δὲν τὸ περίμεναν· εἶχε μιλήσει μέσα τους ἡ παράδοσή τους, ἡ σουλιώτικη τοῦ ἑνός, ἡ μανιάτικη τοῦ ἄλλου, τοὺς εἶχε δώσει ζωὴ ἐκεῖνες

τις μαῦρες μέρες. Πῆραν, τὰ ποτήρια τους, τὰ τσούγκρισαν, «στην ὑγεία μας», ἔφαγαν καὶ μερικὲς μπουκιές.

- Κάτι ἄλλο, τὸ σκεπτόμουν ἀπὸ καιρὸ, κι ἤθελα νὰ τὸ συζητήσουμε κι ἤρθε μᾶλλον ἡ ὥρα του. Ἔχω τὴν ἐντύπωση ὅτι, ἡ ἐπιστροφή στὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ καὶ ἡ ἀποστροφή ἀπ' τὴν ἀκραία βία τοῦ σκληροῦ ρόκ, παρουσιάζει τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ μὲ τὴν ἐμφάνιση τοῦ πολιτικοῦ στίχου κατὰ τὴν περίοδο τῆς ρωμαιοκρατίας.
- Ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀποψη, Περικλῆ, γιὰ συνέχισε...
- Ὅταν ὅλα ἦταν σχεδὸν χαμένα γιὰ τὸν Ἑλληνισμό, μὲ τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς γραμματικούς του νὰ γίνονται ἐκουσίως δοῦλοι τῶν Ρωμαίων μεγιστάνων, πού μαζί μὲ τὰ μαθήματα στὰ παιδιά τους κουβαλοῦσαν καὶ τὰ σκυλάκια τῶν κυριῶν τους, κανονικοὶ γρακῦλοι, στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο συμβαίνουν τρία πράγματα: πρῶτο, ἡ φυγὴ πολλῶν στὰ ὄρεινά, κυρίως μετὰ τὴν συντριβὴ τῶν Μακεδόνων στὴν Πύδνα, τὸ 168 π.Χ., ἀπ' τὸν Αἰμίλιο Παῦλο, καὶ τὴν καταστροφὴ ἑκατὸ σχεδὸν ἡπειρωτικῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἥττα τῆς ἀχαϊκῆς συμπολιτείας στὰ Λεῦκτρα, τὸ 146, ἀπ' τὸν Λεύκιο Μόμμιο καὶ τὸν ἐξανδραποδισμό τῆς Κορίνθου, πολλοὶ Ἕλληνες κατέφυγαν στὰ ὄρεινά, μέσα ἀπὸ δύσβατους δρόμους...
- «Ἀνοδίες», μάλιστα, ἐξηγεῖ ὁ Σόλων, τοὺς ἀποκαλεῖ ὁ Πολύβιος...
- Στὰ ὄρεινά καὶ στὰ νησιὰ διατηρήθηκε ἡ ἑλληνικὴ μουσικὴ, μὲ τὰ τρία γένη της, ὡς συνέχεια τῶν χορικῶν τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, καὶ διαμορφώθηκε, ὁ δεκαπεντασύλλαβος ὁ πολιτικὸς στίχος, τὸ δεύτερο φαινόμενο, μὲ κορυφαία ἔκφρασή του τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, ἀλλὰ καὶ τὴν διατήρηση τῶν κοινοτήτων, ὡς κύριο θεσμὸ τῆς ζωῆς τους, τὸ τρίτο φαινόμενο· ἡ διαφύλαξη τοῦ ἥθους τῆς ἀμέσου δημοκρατίας συντηρήθηκε στὰ ὄρεινά καὶ στὰ νησιὰ μέχρι τίς μέρες μας, σὲ μεγάλο βαθμὸ, τὰ ζήσαμε αὐτά.
- Αὐτὰ μᾶς λέει ὁ Φιλόστρατος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι στὴν συνέχεια· εἶναι σωστὴ ἡ ἰδέα σου, ὅπως τὴν σκέπτομαι. Ἔχουν τὰ φαινόμενα αὐτὰ ἀρκετὰ κοινὰ στοιχεῖα, εἶναι ἀπάντηση στὴ μονοσήμαντη λογικὴ καὶ στὴν ἰσοπέδωση τῆς ρωμαιοκρατίας, ὅπως σήμερα ἡ ἀποστροφή ἀπέναντι στὴν ἀκραία καὶ ἄλογη βία τῆς βαρβάρου μουσικῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀναζήτησις τῆς ἐλευθέρως ἐκφράσεως μέσῳ τῆς μουσικῆς ἀρμονίας καὶ τῆς προσωδίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ ἐπισημάνουμε καὶ πάλι, στίς κοινότητες καὶ στὸ δημοτικὸ τραγοῦδι, μαζί μὲ τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὴν ὑμνολογία της, ὀφείλει τὴν ἐπιβίωσή του ὁ Ἑλληνισμὸς στοὺς μακροὺς αἰῶνες τῆς δουλείας του καὶ τῶν συνεχῶν εἰσβολῶν τῶν βαρβάρων...

Ξαναπήραν τὰ ποτήρια τους, τσούγκρισαν πάλι, «στήν υγείά μας» είπαν, κατέβασαν και μερικές μπουκιές· με δόσεις έτρωγαν τὸ μεσημεριανό τους· ήταν πολὺ σοβαροὶ στὸ ὕφος τους και ἀκόμη κι ὁ Κώστας ἀπέφευγε νὰ τοὺς πλησιάσει, ἂν κι είχαν μείνει ἐλάχιστες παρέες πλέον.

- Τὸ ἐρώτημα πὺ μ' ἀπασχολεῖ, Σόλων, εἶναι ἓνα· οἱ διαπιστώσεις μας γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι γνωστὲς σὲ ὅλους, με τὴν ἐξαίρεση τῶν ἀριστερῶν και ἄλλων ἑτεροκινήτων, ἀλλὰ γεννᾶται ἡ ἀπορία, γιὰτὶ ὁ Πέτρος και οἱ ἄλλοι μορφωμένοι τῆς συντροφιάς του τὶς ἀγνοοῦν τουλάχιστον, ἂν ὄχι και τὶς ὑπονομεύουν;
- Κι ἐμένα μ' ἀπασχολεῖ αὐτὸ τὸ πρόβλημα κι ἤθελα ἀπὸ καιρὸ νὰ τὸ συζητήσουμε διεξοδικά.
- Ἡ νεολαία κατέγραψε, διαισθητικὰ ὅπωςδὴποτε, τὶς βαθύτερες διεργασίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ και ἀντέδρασε, ὅπως ἀναφέραμε, στὰ ἀρρήκτως συνδεόμενα με τὴν καθημερινότητά της δύο φαινόμενα, στήν ἀποστροφή ἀπ' τὴν ἀκραία και ἄλογη βία τῆς ἰσοπεδωτικῆς μουσικῆς, και στήν μαζικὴ ἐπιστροφή της στήν ἑλληνικὴ γραφή, ἀποβάλλοντας τὴν ξενόδουλη χρῆση τῶν γκρήγκλις· οἱ μορφωμένοι ὅμως, οἱ διανοούμενοι, γιὰτὶ δὲν ἀντιδρῶν; αὐτὸ εἶναι τὸ ἐρώτημα. Ἀποδεικνύεται ἔτσι ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι εἶναι βαθύτεροι οἱ λόγοι.
- Μόνον λόγοι πὺ πηγάζουν ἀπ' τὸν χαρακτήρα ἐκάστου κι ἀπ' τὴν ἰδεολογία του δευτερευόντως προκαλοῦν παρόμοια ἀπάθεια, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε και τὴν ψυχολογία, ὑπογραμμίζει ὁ Σόλων.
- Ἐδωσες τὴν σωστὴ ἀπάντηση. Οἱ γραικύλοι δὲν ήταν μόνον πολιτικὰ δοῦλοι τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ και ψυχολογικά, ἀπὸ ἠθικῆς πλευρᾶς, είχαν ταπεινὴ και ἀχρεία ἢ κυνικὴ νοσοτροπία· τοὺς ήταν ἀδιανόητη και ὡς σκέψη ἢ ἐξέγερση κατὰ τῶν κατακτητῶν και ἡ ἀνάκτηση τῆς πολιτικῆς τους ἐλευθερίας, τὴν είχαν ξεγράψει ἐντελῶς· δὲν ὑπῆρχε στὸ μυαλό τους ἡ πολιτικὴ ἀμφισβήτηση οὔτε ὡς ἔννοια...
- Στὴν πράξη ήταν συνέχεια τῶν μηδισάντων, με ἴδια συμπεριφορὰ· πρὸς Ἀνατολάς, πρὸς τὰ Σοῦσα, βάδιζαν οἱ ἐνδῶσαντες, πρὸς τὴν Δύση, πρὸς τὴν Ρώμη, οἱ γραικύλοι, κατεύθυνση μόνον είχαν ἀλλάξει.
- Ἡ συνέχεια αὐτῶν ήταν οἱ μεγάλοι διῶκτες τοῦ χριστιανισμοῦ και οἱ ἀντίστοιχοι τῶν ἐθνικῶν, μετὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς νέας θρησκείας, ἀλλὰ και οἱ δοῦλοι τῶν Φράγκων και τῶν Σταυροφόρων, με συνέχεια τοὺς γκιαούρηδες και γενίτσαρους τῶν Ὀθωμανῶν, συμπληρώνει ὁ

- Περικλῆς, πρὸς μία καὶ τὴν αὐτὴ κατεύθυνση ὅλοι τους στὴν πορεία τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, ὅπως τὸ συζητᾶμε τώρα σὲ γενικὲς γραμμές.
- Μετὰ τὴν ἀνεξαρτησία πῆρε τὴν μορφή τῆς προόδου, τῆς μιμήσεως ὧν ἐρχόταν ἀπ' τὴν Εὐρώπη, στὴν ἀμφίεση, στὴν γλῶσσα, στὴν μουσική, στὴν πολιτική, στὸν τρόπο ζωῆς. Ὅτι ἐρχόταν ἀπ' τὴν Ἑσπερία ἦταν θεῖο δῶρο καὶ κάθε ἑλληνικὸ ἦταν ἀπορριπτέο. Τὰ ζήσαμε αὐτά, τὰ ἔχουμε συζητήσει ἀρκετὰ διεξοδικά...
 - Εἶχε ἔρθει πλέον ἡ ἐποχὴ τῆς πλήρους ἰδεολογικῆς ἀπομιμήσεως τῆς φράγκικης κουλτούρας, ἂν καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάσταση καὶ τὸ φιλελληνικὸ κίνημα στὴν Εὐρώπη ἐξέφραζαν, κυρίως τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, τὴν πιὸ φιλελεύθερη καὶ πιὸ γνήσια δημοκρατικὴ πτυχὴ τῶν λαϊκῶν ἀγώνων τῆς γηραιᾶς ἡπείρου, σὲ ἀρμονία μὲ τὶς καλύτερες ἐπιδόσεις στὴν πνευματικὴ δημιουργία. Ἡ πλήρης ἀπομίμηση ὅμως ἐπικράτησε μὲ τὶς προοδευτικὲς λεγόμενες ἰδεολογίες, μετὰ τὴν ἀνάδειξη τῶν ἀριστερῶν κινήματων καὶ τοῦ κομμουνιστικοῦ πρωτίστως· ἔχει σημασία ἐπίσης ὅτι αὐτὰ ὅλα τους ἦταν στὴν πράξη ἀντίθετα πρὸς τὸ '21 καὶ τὶς ἐπαναστάσεις τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων καὶ ὄλων τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν λαῶν· τὴν συνέχεια τῆς Τεραῆς συμμαχίας ἐξέφραζαν εὐθέως μὲ ἄλλη μορφή στὴν πολιτικὴ τους, ἀντικαθιστώντας οἱ ἀριστερὲς ἰδεολογίες τοὺς βασιλεῖς. Ἐπιγραμματικὰ τὰ ἀναφέρουμε, διότι ἄλλο εἶναι τὸ θέμα μας, ἡ ἀκόρεστη φραγκολαγνεία τῆς νέας διανοήσεως.
 - Ἐνα εἶναι δεδομένο, Περικλῆ, καὶ δὲν χωράει καμμία ἀμφισβήτηση γι' αὐτό, ἡ φραγκολαγνεία δὲν εἶναι μόνον ἀποδοχὴ τῆς ἀντιστοίχου πολιτικῆς ἢ φιλοσοφικῆς θεωρίας, ἀλλὰ καθίσταται πρωτίστως καὶ ἔκφραση ἐσωτερικῆς ἀνάγκης, ὧν τὴν ἐγκολπώνονται, ἀποδίδει τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους. Ὅποιος τοὺς ἀκούει στὴν τηλεόραση, ἢ καὶ στὶς ὀμιλίες τους στὶς διάφορες πόλεις, ἀλλὰ καὶ διαβάξει τὰ γραπτὰ τους, ἂν καὶ σὲ αὐτὰ δείχνουν ὀλιγώτερον πειστικοί, ἀντιλαμβάνεται ὅτι τὰ πιστεύουν ἀπολύτως ὅσα προβάλλουν.
 - Ἐπομένως γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, τὸ γιατί γίνεται ἡ μεροληπτικὴ προσέγγιση τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας; Παρ' ὅλο ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἐλαφρότερη διατύπωση τοῦ ὑπὸ διερεύνηση θέματος· σὲ κάτι ἀποβλέπουν, πρῶτα σὲ προσωπικὸ ἐπίπεδο καὶ μετὰ σὲ πολιτικὸ.
 - Ὅπωςδήποτε, καὶ δὲν τὸ ὁμολογοῦν αὐτό, ἢ τουλάχιστον ἐμεῖς δὲν ἔχουμε καταγράψει τὶς ἀντιδράσεις τους· μὲ τὶς θέσεις τους, ἀποδέχονται τὶς πιὸ ἀκραῖες ἐπικρίσεις κατὰ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὅπως ὅτι ἀποτελεῖ περίοδο, μισητὴ καὶ κακόγουστη, κατὰ τὸν Βολταῖρο, ἢ ἐξουσία ἐγκληματιῶν καὶ κακούργων, κατὰ τὸν Γίββωνα. Αὐτὰ ἀφήνουν νὰ πλανῶνται στὴν ἀτμόσφαιρα -ἂν καὶ δὲν

- γνωρίζουμε όλα όσα έχουν προβάλλει, διότι κάθε μέρα πια παρουσιάζονται στα κανάλια-, ενώ αποσιωπούν την πραγματική ιστορία, την ελληνική και ευρωπαϊκή, και διαλαλούν ότι, ότι κακό υπάρχει μόνο οι Έλληνες και οι Ορθόδοξοι το ένσαρκώνουν...
- Το Βυζάντιο, Σόλων, ήταν μοναδική μεγάλη χιλιετής αυτοκρατορία με δύο συνεκτικούς κρίκους, την Ορθοδοξία και την ελληνική γλώσσα, αλλά και την συνέχεια της αρχαιοελληνικής γραμματείας και του τρόπου ζωής των Ελλήνων· ή οργάνωση της ορθόδοξου εκκλησίας έχει ως βάση της την μητρόπολη, την επισκοπή, δηλαδή την ελληνική πόλη, ενώ ή καθολική είναι πιστή αντιγραφή του ρωμαϊκού στρατού· αλλά και ή τελετουργία των μυστηρίων είναι απομίμηση σε μεγάλο βαθμό των αρχαίων θρησκευτικών τελετών, με προέκτασή τους στην καθημερινή ζωή, όπου είναι απόλυτη σχεδόν ή συνέχεια της ελληνικής, στα μικρά ονόματα, στην ονομασία των βαρβάρων, στην καθημερινότητα, αλλά περισσότερο στην εκκλησιαστική μουσική, στην ύμνολογία. Μόνο τη λέξη Έλλην την απέφευγαν, ως ταυτόσημη με την έθνικός, είδωλολάτρης.
 - Πόσο μ' έχουν βασανίσει αυτές οι σκέψεις; έχουν χρηματίσει και ψάλτες και έχουν σπουδάσει φιλοσοφία και θεολογία, εδώ και στο έξωτερικό, όποτε άλλος εμφανέστατα είναι ο λόγος που παραποιούν τουλάχιστον συστηματικά την πραγματική ελληνική ιστορία.
 - Γνωρίζουν άριστα, και το αναφέρουν μερικές φορές, ότι ή ορθοδοξία έχει ως ακρογωνιαίο λίθο της την αριστοτελική φιλοσοφία, ενώ ο καθολικισμός την πλατωνική και καλύτερα την νεοπλατωνική, έπρεπε να λένε, αλλά μετά το σχίσμα και κατά τα προεόρτια της αναγεννήσεως, αν και την τελευταία δεν την μνημονεύουν καθαρά.
 - Σε έκνευρίζει, Περικλή, ή αποσιώπηση του γεγονότος, ότι ο Άγιος Αύγουστίνος διέπρεψε, μετά τη μεταστροφή του απ' τον μανιχαϊσμό στον χριστιανισμό, αλλά δεν γνώριζε ελληνικά· επίσης ότι διάβασε την Βίβλο, και φυσικά πρωτίστως την Καινή Διαθήκη, αρχικά απ' την πρώτη και χείριστη μετάφρασή της, την ιτάλκα, και αργότερα απ' την καλύτερή της, την βουλγκάτα, του Αγίου Ιερωνύμου επί των ημερών του, ως μαθητής του Μητροπολίτου Άμβροσίου των Μεδιολάνων, του Μιλάνου· δηλαδή, όπως γράφει ο πατριάρχης Φώτιος του ήταν δύσκολο να αντιληφθεί τις πολύ λεπτές φιλοσοφικές έννοιες του Ιεροῦ Λόγου του Ίησοῦ. Οί επιστημάνσεις αυτές τονίζουν τις πραγματικές διαστάσεις της λατινικής γλώσσας, και υπογραμμίζουν το ότι οι χρήστες της δεν δύναται αποδώσει τις εναίσθητες αποχρώσεις της ελληνικής, αλλά και τις ουσιαστικές έννοιες του Θείου Λόγου, διότι και οι πιστοί τότε κάτι άλλο αντιλαμβάνονται ως

Λόγο του Θεού, με την χρήση μόνο της λατινικής γλώσσας... Άλλωστε, όφειλούμε να το επαναλάβουμε, άπειροελάχιστοι γνώριζαν λατινικά στην Ανατολή.

- Η άναζήτηση της συνεισφοράς του Έλληνισμού στον παγκόσμιο πολιτισμό επάναλαμβάνεται στις μέρες μας, Σόλων, με άφορμή την ψηφιακή επανάσταση κυρίως· ή εφαρμογή στα μεγάλα δίκτυα του πολυτονικού δέν έγινε τυχαία, όταν επιβάλλει τεράστιες δαπάνες.
- Οί μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, Περικλή, και οί άλλες καπιταλιστικές δέν αντιλαμβάνονται, ως άρχή, την έννοια και την πολιτική λειτουργία της χορηγίας, μόνο το κέρδος σκέπτονται.
- Έπομένως κάποιο κέρδος άναμένουν και μάλιστα άπτό, χειροπιαστό για τους ίδιους· ή άπάντηση βρίσκεται στην ίκανότητα δημιουργικής συνθέσεως της έλληνικής και στην διερεύνηση της κλασικής γραμματείας μας, ως του άκρογωνιαίου λίθου της έλευθέρας σκέψεως των έρευνητών και της δημοκρατίας.
- Άλλωστε έτσι κάπως έρμηνεύουν οί ξένοι την άπόδοση των παιδιών μας στις εταιρείες τους και την άνάδειξή τους σε κορυφαίες θέσεις σε άναλογία ύπερβολικά μεγάλη ύπερ των Έλληνοφώνων.
- Αυτά είναι δεδομένα αλλά παρουσιάζεται το περίεργο φαινόμενο, οί ξένοι άναδιφούν σε βάθος την πορεία της έλληνικής παρουσίας, με τους πέντε κύριους σταθμούς της, έπιγραμματικά τους άναφέρουμε στην πρόχειρη συζήτησή μας: τον Όμηρο και την άνθρωπομορφική θρησκεία, την άμεση δημοκρατία και την έμμέλεια του πέμπτου αιώνας, τον Μέγα Άλέξανδρο και την οίκουμενικότητα του έλληνικού πνεύματος, την Όρθοδοξία και την χρήση της έλληνικής εις τα Εύαγγέλια, με την μουσική της άρμονία και την προσφορά του Βυζαντίου, αλλά και την συνεισφορά της έλληνικής επαναστάσεως, τέλος, στα φιλελεύθερα κινήματα του δεκάτου ένατου αιώνας. Οί δικόι μας όμως τα άγνοούν ή τα παρακάμπτουν καλύτερα.
- Ακόμη και τα παιδιά τα αντιλαμβάνονται αυτά, έστω και ψηλαφητά στην άρχή· με ρωτούνε τα έγγόνια μου κι οί φίλοι τους συνέχεια γι' αυτά. Κυρίως όμως στις άναζητήσεις τους για το πολυτονικό.
- Το συναντώ κι έγώ, Σόλων, τους έντυπωσιάζει ή χρήση του άπ' τους έρευνητές, πολλοί εκ των οποίων είναι συμμαθητές τους ή γνωστοί τους και το συζητούν μεταξύ τους...

Σταμάτησαν για λίγο, πήραν τα ποτήρια τους, είπαν, «στην ύγεία μας», τσούγκρισαν, τους είχε άπομείνει άπό λίγο κρασί, έρριξαν το βλέμμα τους γύρω· είχαν καθίσει στο βάθος, για να μην ένοχλούν, αλλά είδαν ότι έμειναν δύο μόνο άλλες παρέες κι ό Κώστας με την Έλένη, όρθιοι

περίμεναν. «Θέλετε τίποτε;» ρωτᾶνε εὐγενέστατα, «Ναί, κρύο νερό». Τρέχει ἡ Ἑλένη, τοὺς γεμίζει τὰ ποτήρια, «Νὰ πάρω τὰ ἄδεια πιάτα;» «Τὰ φάγαμε κιόλας;» ρωτᾶει ὁ Περικλῆς. «Πάρτα κορίτσι μου. Ἐμεῖς δὲν λέμε νὰ τελειώσουμε». Χαμογέλασε αὐτή...

- Ὅπωςδήποτε, δὲν περιμένει κανεὶς νὰ ἀναφερθοῦν στοὺς μεγάλους πατέρες τῆς ἐκκλησίας, ἂν καὶ παλαιότερα κάτι ἔλεγαν ἢ ἴσως καὶ ἀρκετά, ἀλλὰ εἶναι ἀδιανόητη ἢ παντελῆς ἀποσιώπηση τοὺς τώρα, μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐσχατολογίας τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας ἢ μᾶλλον καλύτερα τῆς ἀμερικανικῆς κοσμοκρατορίας, ὅπως εἶπαμε.
- Τὸ περίεργο εἶναι, Περικλῆ, ὅτι στὴν Ἑλλάδα προπαγανδίζονται καὶ λέγονται αὐτά, ἐνῶ προβάλλονται ὡς οἱ μεγάλοι φιλόσοφοί μας, ὡς γνωστόν, ὅταν διεθνῶς ἀμφισβητεῖται πλήρως ἡ ἐσχατολογικὴ ἀντίληψη τῆς βιομηχανικῆς λογικῆς καὶ διερευνῶται σὲ βάθος οἱ ἐπιπτώσεις τῆς ψηφιακῆς ἐπαναστάσεως· εἶναι χαρακτηριστικὸ δέ, ὅτι οὔτε μνεία τῆς νέας ἐποχῆς γίνεται ἀπ' τοὺς φιλοσόφους μας, ὅπως οἱ ἀλλαγές σὲ διεθνῆς ἐπίπεδο, τὸ τέλος τῆς ἀμερικανικῆς ἡγεμονίας καὶ τοῦ μονοπολικοῦ κόσμου, ἢ ἀνάδυση τοῦ πολυπολικοῦ· ὡς συνεχιστὲς τοῦ τέλους τῆς ἱστορίας ἐμφανίζονται.
- Ἡ ἄνεση τῆς προβολῆς τῶν θέσεών τους σὲ ἐντυπωσιάζει· βέβαια ἔχουν τὴν ἀπόλυτη ἀποδοχὴ τῆς ἐπιχωρίου διαπλοκῆς κάθε μορφῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔγκριση τῶν ἀτλαντικῶν κέντρων, διότι εἶναι δεδομένο, ὅτι αὐτὰ δίδουν ἀποκλειστικὰ σχεδόν, μετὰ τὸ φαινόμενο Κοσκωτᾶ, τὶς βασικὲς κατευθύνσεις στὸν ἑλληνικὸ τύπο...
- Κι ἐσὺ ἔχεις πολὺτιμη προσωπικὴ ἐμπειρία αὐτῶν...
- Δευτερεύουσα σημασία ἔχει ἡ προσωπικὴ πτυχή...
- Ἔχεις δίκαιο, ὡς ἱστορικὸ γεγονός τὸ ἀνέφερα.
- Κάνοντας τὴν ἀνασκόπηση τοῦ φαινομένου, τρία εἶναι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς προβολῆς του: πρῶτον, ἡ δογματικὴ τους πίστη στὴν ἀμερικανικὴ κοσμοκρατορία ὡς πολιτικὴ ἀντίληψη καὶ τρόπος ζωῆς καὶ ἡ συνειδητὴ παραγνώριση τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης, δηλαδὴ τῆς Εὐρωζώνης· δεύτερον, ἡ ἐσκεμμένη ἄγνοια ἢ μᾶλλον ὁ φόβος τῆς προσεγγίσεως τῆς ψηφιακῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἡ ἐθελοτυφλία, τέλος, ἀπέναντι στὴν νέα διεθνῆ πραγματικότητα, τόσο στὴν Εὐρώπη ὅσο καὶ παγκοσμίως, μὲ τοὺς ἀναδυόμενους καὶ τοὺς ΒΡΙΚΣ.
- Ὅποιος ἔχει παρακολουθήσει, ἔστω καὶ μόνο τὶς ραδιοτηλεοπτικὲς ἢ ἄλλες ἐντύπου μορφῆς ἐμφανίσεις τῶν πάλαι ποτὲ Νεορθόδοξων, διαπιστώνει ὅτι στὴν μετὰ Χριστὸν ἐποχὴ δὲν ὑπάρχει στὴν λογικὴ τοὺς οὔτε μνεία κἂν ἑλληνικῆς παρουσίας· ὁ μανιχαϊσμὸς κυριαρχεῖ μὲ τὴν ἀκρότατη μορφή του, ἀπ' τὸν Ἅγιο Αὐγουστῖνο στὸν

- Καθολικισμό, καὶ τὴν πλήρη παραγνώριση τῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ μετὰ τὴν νεοπλατωνικὴ φιλοσοφία ὡς δόγμα τους, τὸν Γίββωνα μιμοῦνται· μετὰ στὸν μερκαντιλισμό, παρακάμπτοντας τὴν *Ἀναγέννηση*, περνᾶνε στὸν ὀρθολογισμό καὶ στὸν διαφωτισμό, μετὰ ἀποκορύφωση τὸ βιομηχανικὸ σύστημα καὶ κατάληξή τους τὴν ἀμερικανικὴ ἡγεμονία, τίποτε ἄλλο, γραμμικὴ εἶναι ἡ πορεία τους.
- Ἐπιγραμματικὰ τὰ παρουσιάσεις, Σόλων, καὶ μετὰ ἀπόλυτη σαφήνεια· στὴν πράξη ἔχουμε τὴν διαδρομὴ τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ ἀνθρώπου τοὺς *εἴκοσι τελευταίους αἰῶνες*, ἀλλὰ μόνο στὸν γνωστό μας δυτικὸ κόσμo, διότι στοὺς ἄλλους πολιτισμοὺς εἶναι ἄλλη ἡ πορεία του, ἂν καὶ δὲν μποροῦμε νὰ ἐπιχειρήσουμε τὴν σύγκρισή τους αὐτὴ τὴν στιγμή, ὅπως συνοπτικὰ μιλάμε. Δὲν εἴμαστε ἄλλωστε καὶ οἱ εἰδικοί. Ὑπάρχει μία μεγάλη διαφορὰ ἐδῶ, οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας μας, ὁ βυζαντινὸς πολιτισμὸς καὶ ὁ τρόπος ζωῆς του, ἡ ἀναγέννησις καὶ οἱ τοπικὲς κοινωνίες στὴν Εὐρώπη -οἱ ἀντίστοιχες μετὰ τις δικές μας κοινότητες-, ὅπως καὶ ὁ ρωμαντισμὸς, ἀπουσιάζουν παντελῶς.
 - Ἡ ἀπουσία τους εἶναι ἐμφανὴς καὶ σὲ πολλοὺς δυτικοὺς σοφοὺς -ὄχι ὅμως σὲ ὅλους, διότι ὑπάρχουν καὶ πολλές ἐξαιρέσεις-, ἀλλὰ σὲ αὐτοὺς εἶναι προκλητικὴ, αὐτὸ πρεσβεύουν, αὐτὸ προβάλλουν· ἔτσι γίνεται φύσει ἡ ἔκφραση τοῦ δουλικοῦ ἥθους καὶ ἡ ἀναμονὴ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πόθων τους, «*μετὰ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου...*»
 - Πολὺ παραστατικὸς εἶσαι Σόλων κι ἀκόμη περισσότερο πειστικός, ἀλλὰ στοὺς δικούς μας νὰ μὴν ξεχνᾶμε καὶ κάτι ἄλλο· εἶναι βαθεῖς γνώστες τῆς ἀρχαιοελληνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας, ἐνῶ πολλοὶ Δυτικοὶ παρασύρονται ἀπὸ τὴν βικτωριανῆς λογικῆς προσέγγιση τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ στὰ συμπεράσματά τους.
 - Ὅπως προαναφέραμε, τὸ πρόβλημά τους δὲν εἶναι μόνο ἰδεολογικὸ, πολιτικὸ, ὅπως ἀποδεικνύεται, ἀλλὰ καὶ προσωπικὸ· ὅταν κάποιος ἀσπάζεται ἀπολύτως τὴν ὅποια ὀλοκληρωτικὴ ἰδεολογία καὶ ἀνάγει τὴν ταύτισή του αὐτὴ σὲ τρόπο ζωῆς, τότε ἐκφράζει τὴν τυραννικὴ του φύση, κατὰ τὸν Πλάτωνα καὶ τοὺς ἄλλους σοφοὺς μας.
 - Θυμήθηκες τὴν φράση, «*ἐλευθερίας καὶ φιλίας ἀληθοῦς τυραννικὴ φύσις ἀεὶ ἄγευστος*»¹ ἢ τυραννικὴ φύσις εἶναι πάντοτε ἄγευστος ἐλευθερίας καὶ φιλίας ἀληθοῦς, δὲν τὴν ἀγγίζει κἄν, δὲν ἄπτεται ποτὲ αὐτῆς ἢ ἀληθῆς ἀσκήσις τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς φιλίας...

¹ Πλάτωνος, «Πολιτεία», Βιβλ. Θ', 576α, Ἀριστοτέλους, «Πολιτικά Νικομάχεια», Βιβλ. Η', κεφ. ια', παρ. 6, (1161α33).

- Τὰ ἔχουμε συζητήσει πολλές φορές αὐτά, Περικλῆ, κι εἶναι γνωστά στοὺς ἀναγνώστες μας, ἀλλὰ ἡ ἐπανάληψίς τους βοηθάει στὴν ἐμπέδωση τῆς κατανοήσεως τῆς σημερινῆς πραγματικότητος...
- Σὲ αὐτὸ ἀποβλέπουμε, ὅταν μάλιστα προσθέσουμε καὶ τὴν φράση τοῦ Ἀριστοτέλους, «ἐν τυραννίδι οὐδὲν ἢ μικρὸν φιλίας», στὴν τυραννία, δὲν ὑπάρχει καθόλου ἢ ἐλάχιστο μόνο ἴχνος φιλίας. Εἶναι χαρακτηριστικὸ δέ, καὶ καταγράφεται ἄριστα στὰ γραπτὰ τους, ὅτι οἱ Νεοπλατωνικοὶ δὲν κάνουν σχεδὸν καμμία ἀναφορὰ στὰ σχετικὰ ἀποσπάσματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅπως καὶ στὸ ἄλλο: «εἶδος γὰρ καινὸν μουσικῆς μεταβάλλειν εὐλαβητέον ὡς ἐν ὄλω κινδυνεύοντα· οὐδαμοῦ γὰρ κινοῦνται μουσικῆς τρόποι ἄνευ πολιτικῶν νόμων τῶν μεγίστων, ὡς φησὶν τε Δάμων καὶ ἐγὼ πείθομαι».² Κάθε ἀλλαγὴ στὴν πόλιν σὲ νέο εἶδος μουσικῆς πρέπει νὰ μελετᾶται καλά, ἐπειδὴ ἀπειλεῖται μὲ ἀνατροπὴ τὸ ὅλο πολιτικὸ σύστημα· διότι οὐδαμοῦ ἀλλάζουν οἱ τρόποι τῆς μουσικῆς, χωρὶς τὴν ἀναθεώρηση τῶν θεσμικῶν πολιτικῶν νόμων, τῶν συνταγματικῶν δηλαδή, ὅπως λέει ὁ Δάμων καὶ ἐγὼ πείθομαι. Μὲ τίς ἀναφορὰς του αὐτὲς ὁ Πλάτων, καὶ τίς ἄλλες τίς σχετικὲς μὲ τὴν ἐπίδραση τῶν τρόπων τῆς μουσικῆς στὸ ἦθος τοῦ ἀνθρώπου, ἢ στὸν ρόλο τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς καὶ τοῦ φιλοσόφου στὴν καθημερινότητά του, δείχνει ὅτι ἀποκλίνει μᾶλλον περισσότερο πρὸς τὴν μουσικὴ καὶ πολιτικὴ ἀντίληψη τοῦ Δάμωνος, τοῦ στενοῦ φίλου τοῦ Περικλέους, ἀλλὰ καὶ τοῦ Σωκράτους, παρὰ στὴν διδασκαλία τῶν ἰδεῶν του...
- Εἶναι μιὰ ἄλλη ἐρμηνεῖα καὶ θεμιτὴ· ἐμεῖς τὴν ἀποδεχόμεσθε καὶ τὴν προβάλλουμε, οἱ ἄλλοι ὄχι, δικαίωμά τους· εἶναι δεδομένο ὅμως ὅτι ἀπηχεῖ ἄλλη ἀντίληψη ζωῆς. Ἐνα εἶναι γεγονός, ὅτι αἶρει εὐθέως ἔτσι καὶ τὴν θεωρία τοῦ φιλοσόφου περὶ ἰδεῶν καὶ τίς ἐπισκέψεις του στὸν τύραννο Διονύσιο τῶν Συρακουσῶν. Δὲν εἶναι μονοσήμαντη ἢ πλατωνικὴ φιλοσοφία, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀριστοτελικὴ δὲν εἶναι μεταφυσικὴ, ὅπως τὴν βάφτισαν ἀπ' τὸν δέκατο ἔβδομο αἰῶνα κυρίως καὶ παρέμεινε μέχρι τίς μέρες μας, μὲ πολλές προεκτάσεις τους μάλιστα· ἡ «προοδευτικὴ» καὶ ἀριστερὴ ἰδεολογία τῆς νεώτερης ἐποχῆς, ἃς τὸ ἐπαναλάβουμε, εἶναι πολὺ περισσότερο ἰδεαλιστικὴ ἀπ' τὴν πλατωνικὴ καὶ μεταφυσικὴ ἀπ' τὴν ἀριστοτελική...

² Πλάτωνος, αὐτόθι, βιβλ. Δ', 424γ.

Τους διέκοψε ο Σπύρος, «Εδῶ, τὰ λέτε;» σηκώνουν τὰ μάτια καὶ τὸν βλέπουν· ξαφνικὰ ἐμφανίσθηκε, ὅπως κάνει πάντα, καθὼς περπατάει καὶ πολὺ ἀνάλαφρα: «Βρέ! Γειά σου, Σπύρο, πὺ μᾶς ἀνακάλυψες;» «Πέρναγα ἀπ' ἔξω καὶ σᾶς εἶδα· ἄλλωστε, ξέρω ὅτι ἐδῶ τρώει κάθε μέρα ὁ Περικλῆς, ἀλλὰ ὄχι αὐτὴν τὴν ὥρα». «Γιατὶ τί ὥρα εἶναι;» «Τέσσερες καί...» «Τέσσερες!, λέει ὁ Σόλων, ἔχουμε δυὸ ὥρες ἐδῶ!» «Τις ἔχουμε, κι οὔτε καταλάβαμε πὼς πέρασαν», συμπληρώνει ὁ Περικλῆς: «Κάθισε Σπύρο, θέλεις κάτι ἢ τουλάχιστον ἓνα κρασί». «Ὅχι, βιάζομαι πολὺ, ἂν καὶ θὰ ἤθελα νὰ πάρω μέρος στὴν συζήτησή σας, θὰ εἶναι ἐνδιαφέρουσα». «Ὅπως τὸ πάρεις, παρεμβαίνει ὁ Σόλων, ἐμεῖς θὰ θέλαμε τὴν συνεισφορὰ τῆς προβληματικῆς σου». «Τρέχω, γιατί μὲ περιμένει ὁ δικηγόρος μου, μόλις γύρισε ἀπ' τὰ δικαστήρια καὶ μοῦ τηλεφώνησε νὰ πάω». «Μά, λέει ὁ Περικλῆς, κι ἐσὺ δικηγόρος εἶσαι;» «Ἦμouνα, ἀλλὰ ἔχω πάρει σύνταξη καὶ μοῦρθε ἢ ἐκκαθάριση τῆς Ἐφορίας κατακούτελα, ἀρκετὲς δεκάδες χιλιάδες εὐρώ, ἐκεῖ πὺ δὲν τὸ περίμενα». «Τί θὰ κάνεις;» «Δὲν ξέρω· ὁ δικηγόρος λέει, ὅτι ὑπάρχουν κάποιες δυνατότητες προσφυγῆς. Θὰ μοῦ τις ἐξηγήσει στὸ γραφεῖο του, εἶναι εἰδικὸς στὰ φοροτεχνικά». «Ἄν βρεῖς ἄκρη, τηλεφώνησέ μου κι ἐμένα, λέει ὁ Σόλων, γιατί κι ἐγὼ δὲν ἔχω νὰ πληρώσω τὴν Ἐφορία· ἀκόμη καὶ μὲ δόσεις, τίμα τίμα βγαίνω». «Ποιὸς βγαίνει;» προσθέτει ὁ Περικλῆς. «Ὅπως καταλαβαίνετε, δὲν ἔχω μυαλὸ γιὰ τίποτε ἄλλο». «Γειά σας». «Γειά σου, Σπύρο, καὶ καλὰ ξεμπερδέματα...»

- Ξαναγυρίζουμε στὰ δικά μας, Σόλων, ἐκεῖ πὺ τ' ἀφήσαμε.
- Σκέπτομαι μερικὲς φορὲς τὸ πὼς ἀντέχουμε τις θεωρητικὲς συζητήσεις, ὅταν ἡ οικονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐξαθλίωση εἶναι ἰσοπεδωτικὴ· δὲν νομίζω, ὅμως, ὅτι ἀποτελοῦμε ἐξαίρεση.
- Οὔτε κι ἐγὼ, πολλοὶ ἔχουν παραπλήσια προβληματικὴ μὲ ἐμᾶς, ἀλλὰ εἶναι ἄλλο πρᾶγμα τὸ ὅτι δὲν μποροῦν νὰ τὴν ἐκφράσουν θεωρητικά, διότι δὲν διαθέτουν τις ἀπαραίτητες γνώσεις ἢ σπουδές, ὅπως θέλεις πὲς το, κι ἄλλο ἂν τὴν σκέπτονται...
- Ἀνοίγεις νέο κεφάλαιο στὴν συζήτησή μας, ὅπως καταλαβαίνεις Περικλῆ, τὴν προβληματικὴ τοῦ ἀπλοῦ ἀνθρώπου, τοῦ μέσου πολίτου, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀποδεχθεῖ τὸ ὅποιο ὀλοκληρωτικὸ καθεστῶς στὴν ζωὴ του, καὶ ἔχει τηρήσει σαφῆ ἀπόσταση ἀπ' αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἀξιοπρεπῆ στάση στὴν κοινότητά του...

- Έρχομαστε στην σημασία του προσωπικού ήθους, ανεξαρτήτως του πολιτικού συστήματος, κάτι που απουσιάζει σχεδόν έντελως απ' την δυτική φιλοσοφία και πολλές κοινωνιολογικές θεωρίες της.
- Γνωστό είναι ότι, το άτομο ως ενεργός πολίτης, απουσιάζει πλήρως απ' την αριστερή ιδεολογία και δέν το έχουμε συζητήσει μόνο εμείς· πάρα πολλοί έχουν κάνει την διαπίστωση αυτή, αλλά ή απουσία μιᾶς ἄλλης πτυχῆς ἔχει ἀκόμη περισσότερο ἐνδιαφέρον, ή πολιτική στάση του ἀξιοπρεποῦς πολίτου σέ περιόδους δουλείας ή τυραννίας. Ἡ ἀπουσία της εἶναι ἀκόμη πιό σημαντική στις μέρες μας, ὅταν ή τυραννία συνοδεύει μεταβατικές περιόδους τῆς ἱστορίας.
- Πλέουμε πλέον σέ πολύ βαθειά νερά.
- Θά τὸ δοῦμε, Περικλῆ, τὸ πόσο ἀντέχουμε...

Πῆραν τὰ ποτήρια τους, τσούγκρισαν, «στήν υγείά μας», εἶχαν ἀπομείνει μερικές γουλιές μόνο, ἔτσι προτίμησαν κι ἀπὸ ἓνα ποτήρι ἀκόμη: «Δυὸ ποτήρια κρασί καὶ μία φέτα», παραγγέλλουν. Καὶ ή Ἑλένη τὰ ἔφερε στοῦ φτερό: «Εὐχαριστοῦμε, κορίτσι μου. Θά τὸ πιοῦμε γρήγορα αὐτό». «Δέν πειράζει, ἔχετε χρόνο, Ἐμεῖς στις ἔξι κλείνουμε». «Θά τὸ τηρήσουμε!» καὶ γέλασε ή Ἑλένη, διότι μόνο ἄλλοι δύο ἦταν στήν ἄλλη ἄκρη τῆς αἰθούσης.

- Ξέρεις, ή σέ βάθος μελέτη τῆς πορείας τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, Σόλων, δείχνει ὅτι οἱ ἀξιοπρεπεῖς αὐτοὶ χαρακτηῖρες ἀπετέλεσαν τὸ ἐφαλτήριο τῆς ἀνατάσεως τοῦ γένους καὶ τῶν τόσων ἐπαναστάσεων τῶν Ἑλλήνων στήν ἱστορία μας· αὐτοὶ συγκράτησαν τίς συνεκτικές δυνάμεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, στὰ πλαίσια τῶν κοινοτήτων κυρίως, μέ τὸ ἦθος τους καὶ τὴν παράδοση τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ὅπως καὶ διατήρησαν τὴν ἔφεση γιὰ τὰ γράμματα, ἀπ' τὸ κρυφὸ σχολειὸ στὰ σχολεῖα τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν ἀρχικά· ἐπίσης διευκόλυναν τὴν ἀνάταση τοῦ γένους, μέ τὴν κλεφτουριά ὡς κινητήριο μοχλὸ καὶ τὰ τσελιγκάτα ὡς στήριξή της...
- Ἡ συνοπτικὴ σου θεώρηση εἶναι κατατοπιστικὴ καὶ στηρίζεται στήν ἀξιολόγηση τοῦ ρόλου τοῦ ἦθους στήν νοοτροπία τοῦ ἀνθρώπου, στήν πολιτικὴ του ζωὴ καλύτερα· δέν εἶχαν ὑποδουλωθεῖ ὅλοι οἱ Ἕλληνες, οὔτε εἶχαν γίνεῖ ὅλοι τους ὄργανα τῶν διαφόρων κατακτητῶν, βαρβάρων ή μῆ, ἀλλὰ διατήρησαν καὶ προστάτευσαν πολλοὶ μέ κάθε μέσον τὰ μεγάλα ή μικρὰ πλαίσια τῆς ἐλευθέρως πρακτικῆς τους, στὸν προσωπικὸ τους περίγυρο, κυρίως ἐντὸς τῶν κοινοτήτων, καὶ τὴν ἀσκοῦσαν αὐτὴ στήν καθημερινότητά τους...
- Ἡ προσωπικὴ σφαῖρα ζωῆς ἐνδιαφέρει, ἀφοῦ δέν ἐπιχειροῦμε, ἐξονυχιστικὴ μελέτη τοῦ θέματος μεταξὺ τυροῦ καὶ ἀχλαδίου...

- Τὴν σημασία δὲ τῆς πολιτικῆς στάσεως τοῦ ἀξιοπρεποῦς πολίτου τὴν ὑπογραμμίζουν πολλοὶ Ἕλληνες τὸν δέκατο ἕνατο αἰῶνα κυρίως, μουσικοὶ καὶ ἄλλοι, ὅπως ὁ ἔθνικός μας ποιητὴς Διονύσιος Σολωμός, στὴν ἀξιολόγησή τῆς δημοτικῆς μουσικῆς καὶ ἀλλοῦ, ὁ ἐξαίρετος Εὐστάθιος Θερεϊανός, στὸ «Περὶ τῆς μουσικῆς τῶν Ἑλλήνων», καὶ γενικὰ ὅσοι εἶχαν τὴν αἴσθησή τῆς προσωπικῆς αὐτονομίας τους.
- Ὅλοι ὅσοι ἀντλοῦσαν τὴν προβληματικὴ τους ἀπ' τὴν ἑλληνικὴ γραμματεία καὶ τὴν κοινοτικὴν μας παράδοση, ἐνῶ ἦταν καὶ πλήρως ἐνήμεροι τῆς δυτικῆς σκέψεως· ἀλλὰ διατηροῦσαν τὴν αὐτονομία τῆς κριτικῆς τους καὶ ἀπέφευγαν ἐπιμελῶς τὴν φραγκολαγνεΐα.
- Ἄλλο ὅμως εἶναι τὸ ἀντικείμενό μας, καθὼς πολλὲς πτυχὲς τοῦ θέματος τίς ἔχουμε παρουσιάσει στὶς «ἀναλύσεις» «Τοῦ Ἐμμελοῦς»· ἡ συστηματικὴ ἀποσιώπησή του ἀπ' τὴν ἀριστερὴν ἱστοριογραφία τῆς ἐποχῆς μας. Σὲ μεγάλο βαθμὸ ὅμως εἶναι δικαιολογημένοι, διότι ἡ ἀριστερὴ ἰδεολογία, καὶ ἡ δυτικὴ φιλοσοφία κατὰ τὸ πλεῖστον, δὲν ἐξετάζουν καὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται κἂν τὴν ἔννοια τοῦ ἥθους καὶ τῆς ἀναδείξεώς του ἀπ' τὴν ἐπίδραση τῶν ρυθμῶν τῆς μουσικῆς, δὲν ὑπάρχει οὔτε ὡς ὑπόνοια στὴν συλλογιστικὴ τους.
- Εἶχαν ἀποτελέσει αὐτὰ τὴν ἀφετηρία τῶν ἀναζητήσεών μας θυμᾶσαι! στὰ ἔργα τοῦ Μάρξ ἄλλωστε, δὲν ὑπάρχει οὔτε ὡς ἀφηρημένη ἔννοια ὁ πολίτης, ὁ ἐνεργὸς πολίτης, παρὰ μόνο τὸ ἐμπόρευμα καθίσταται, «πολίτης τοῦ κόσμου». Ὁ πιστὸς ὀπαδὸς εἶναι τὸ κύριο πρόσωπο, ὁ προλετᾶριος, ὁ ὁποῖος ἐφαρμόζει κατὰ γράμμα τὴν ἰδεολογία, συμπληρωματικὰ μὲ τὸν γνήσιο καπιταλιστὴ ὡς ἀντίπαλο, ἐντὸς πάντα τοῦ ἐνιαίου βιομηχανικοῦ συστήματος, ὅπως ὁ πιστὸς τῆς μονοθεϊστικῆς θρησκείας ἀκολουθεῖ τὸ δόγμα της.
- Ἡ μονοσήμαντὴ λογικὴ εἶναι κυρίαρχη, Περικλῆ, καὶ πάλι στὴν δυτικὴ σκέψη, ἀλλὰ μᾶς ἐνδιαφέρει τὸ τί γίνεται στὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα ἀπ' τὴν «προοδευτικὴ» καὶ νεοορθόδοξη κάποτε διάνοξη· ὅπως δὲν ἀντιλαμβάνονταν ποτὲ οἱ προοδευτικοὶ τὴν ἔννοια τοῦ ἥθους καὶ τοῦ ρόλου τῆς μουσικῆς. Ἀλλὰ στὴν ὀρθόδοξη σκέψη εἶναι καθοριστικός, ἀπ' τοὺς πρώτους πατέρες τῆς ἐκκλησίας, καὶ κυρίως ἀπ' τὸν Μέγα Βασίλειο, μέχρι τὸν Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνὸ καὶ τὸν πατριάρχη Φώτιο, γιὰ νὰ ἀναφέρουμε μόνο μερικούς....
- Ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἀναφορᾶς στὴν ἔννοια τοῦ ἥθους καὶ τῆς μουσικῆς ἀρμονίας δὲν γίνεται, μὲ κανέναν τρόπο, τυχαῖα· ἔχει βαθύτερες ρίζες, κι αὐτὲς εἶναι, πρῶτον, ἡ ἀπόλυτὴ πίστις ἢ ὑποταγὴ στὴν ἐσχατολογία τῆς βιομηχανικῆς ἐποχῆς, καί, δεύτερον, ἡ ἔκφραση τῆς ἐσωτερικῆς τους ἀνάγκης γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ πόθου αὐτῆς τῆς ἀποκαλύψεως. Ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι τρόπος ζωῆς γι' αὐτούς...

- Στην ψυχολογία του ανθρώπου οι δύο αυτές εσωτερικές τάσεις ταυτίζονται στην παρέμβασή τους και εμφανίζονται ως *ένιαία δυνάμεις*, ως αντίληψη ζωής, όπως είπες, και πολιτικής έκφρασεως· όσο πιο ισχυρή μάλιστα είναι ή αμφισβήτηση της έσχατολογίας στην κοινωνία από νέες αντιλήψεις, τόσο πιο έντονη και άκραιο μορφή λαμβάνει ή επιχειρηματολογία και πρακτική της υποστηρίξεώς της. Έτσι εξηγείται ή αποφυγή της οποιας αναφορᾶς τους στην ψηφιακή επανάσταση· γνωρίζουν αρκετά καλά ότι, και ή ελάχιστη αναφορά σέ αυτή, τους οδηγεί σέ κατάσταση ιδεολογικής παρακρούσεως.

Ένωσαν ότι είχαν πει πολλά, είχε κυλίσει ό χρόνος χωρίς νά τό καταλάβουν· πήραν πάλι τὰ ποτήρια τους, ήπιαν στην υγεία τους, είχε φθάσει κάτω άπ' την μέση τό κρασί: «Εὐτυχῶς, μένει μιὰ παρέα ακόμη για συντροφιὰ», λέει ό Περικλῆς. «Τράβηξε ή συζήτηση», άπαντάει ό φίλος του.

- Η άπουσία της έννοίας του ήθους, Σόλων, και του ρόλου της μουσικής άρμονίας στην διαμόρφωσή του, φαίνεται ότι άποτελεί τό κύριο εμπόδιο για την κατανόηση της σημασίας της ψηφιακής επαναστάσεως· όχι μόνο στην χώρα μας συμβαίνει αυτό, αλλά και διεθνῶς, κυρίως όμως στην δυτική σκέψη. Ο ψηφιακός άνθρωπος είναι ένας άλλος άνθρωπος, έντελῶς διαφορετικός άπ' τον βιομηχανικό, όπως τό έχουμε αναφέρει και εξέτάσει τόσες φορές· ακόμη και στην καθημερινότητά του είναι κάτι άλλο, όπως φαίνεται άπ' τις αλλαγές στην ζωή του με την χρήση της πληροφορικής και του έξυπνου κινητού. Πάρε για παράδειγμα την χρήση του έξυπνου κινητού στην τηλεϊατρική και στην διάγνωση τῶν ασθενειῶν ή τῶν άπλῶν συμπτωμάτων τους στον άνθρωπο· έρχεται αυτή ταχύτατα και θα μπορεϊ ό καθένας νά διαπιστώνει τό τί σημαίνει ή άναταραχή πού του παρουσιάσθηκε με τό έξυπνο κινητό, διότι θα του δίδει τις πρώτες άπαντήσεις, για τό τί δέν πάει καλά στον όργανισμό του. Στην πράξη χειραφετεϊται σέ μεγάλο βαθμό άπ' τον φόβο του θανάτου, έμφυτο στον άνθρωπο και ιδιαίτερος στις μονολιθικές κοινωνίες, διότι αίρει τις προλήψεις και τις δεισιδαιμονίες, αναλόγως πρὸς την κοινωνία του, όποτε γίνεται πιο ελεύθερος στις επιλογές του· ή διαφορά με την καταπολέμηση τῶν μεγάλων ασθενειῶν στην βιομηχανική εποχή, πού έγινε τό πρώτο βήμα, είναι τεράστια. Είναι άλλος άνθρωπος, αισθάνεται ελεύθερος και έχει την άυτονομία του.
- Οι δύο τους, βιομηχανικός και ψηφιακός άνθρωπος, είναι σαν τις ασύμβατες εὐθείες στον χῶρο, κι αυτό τό αισθάνονται περισσότερο οι νέοι, όπου κι αν ζοῦν· γνωρίζουν ότι δέν έχουν κοινὸ σημείο

- ἐπαφῆς μεταξύ τους, καὶ μοναδικὸ στοιχεῖο συνδέσεώς τους εἶναι, ἡ διαδοχὴ τοῦ ἑνὸς ἀπ' τὸν ἄλλον εἰς τὸν κλεινὸν πλανήτην Γῆν...
- Μποροῦμε νὰ βροῦμε στὴν ἱστορία ἀντίστοιχα παραδείγματα, μὲ ἄλλες ἐντελῶς προεκτάσεις, ἀλλὰ δὲν ἐξετάζεται διεξοδικὰ αὐτὸ σὲ συζήτηση μὲ ἀφορμὴ ἄλλο θέμα....
 - Ἐχεις δίκαιο, Περικλῆ, ὅλες σχεδὸν οἱ γνωστὲς μεγάλες ἀλλαγές στὴν δυτικὴ ἱστορία ἔχουν γίνεи μετὰ ἀπὸ πολέμους, ὀλιγώτερον ἢ περισσότερον αἱματηροῦς ἔχει δευτερεύουσα σημασία, εἰρηρικὰ μᾶλλον δὲν ἔχει γίνεи καμμία, ὅπως τὶς ἐξετάζουμε πρόχειρα.
 - Ἡ ἀνθρωπότης ὀλόκληρη ἀντιμετωπίζει τὴν μεγαλύτερη ἀνατροπὴ στὴν ἱστορία της, χωρὶς γενικευμένη βία, καὶ εἶναι ἐμφανῶς ἐντελῶς ἀπροετοίμαστη, περισσότερον ἢ δυτικὴ κοινωνία καὶ ὀλιγώτερον ἢ ἀνατολικὴ τῆς Ἀσίας· ὁ νέος ἀνθρώπος, ὁ ψηφιακός, ζεῖ στὸ παρὸν στὴν παραγωγικὴ του διαδικασία, ἀλλὰ καὶ στὴν καθημερινότητά του, μὲ αὐτονόμη τὴν ἔκφραση τῆς δημιουργικότητός του σὲ κάθε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς του καὶ σὲ κάθε στιγμή· εἶναι παρὼν στὴν κοινωνία του καὶ στὴν διεθνῆ σκηνή, ἔστω καὶ μέσα ἀπ' τὸ ἔξυπνο κινητό του, ἀφοῦ οἱ πληροφορίες πού παίρνει ἀπ' αὐτὸ ἐπηρεάζουν σὲ καθοριστικὸ βαθμὸ τὴν ζωὴ του. Ὁ βιομηχανικὸς ἦταν κάτι ἄλλο, διαφορετικὸ πλήρως, ἢ καὶ εἶναι σὲ ὅποιες κοινωνίες ἢ ἄτομα ἀσπάζονται ἀκόμη τὶς ἀρχές του· ζοῦσε καὶ ζεῖ στὴν παραγωγικὴ του μονάδα ἀπομονωμένος καὶ ἀφοσιωμένος στὸ ἔργο του καὶ μόνο, στὴν βίδα πού βίδωνε ὀλόκληρο τὸ ὀκτάωρο, ἐνῶ καὶ στὴν κοινωνία καὶ στὴν οἰκογένειά του ἦταν τὸ ἴδιο ἀπρόσιτος, μὲ μοναδικὸ σύνδεσμο τὴν ἰδεολογικὴ ἢ κομματικὴ του ταύτιση.
 - Ὁ βιομηχανικὸς ζοῦσε καὶ ζεῖ στὸ μέλλον καὶ γιὰ τὸ μέλλον, δὲν εἶχε παρουσία αὐτόνομη κι οὔτε καταλάβαινε τὴν σημασία τῆς ζωῆς στὸ παρὸν, ἦταν καὶ εἶναι ἕνας σκληρὸς κρίκος στὴν πορεία τῆς ἰδεολογικῆς ὀλοκληρώσεώς του, τίποτε περισσότερο...
 - Τὸ χάσμα τῶν δύο αὐτῶν ἀνθρώπων, Σόλων, εἶναι τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς ἐποχῆς μας· ὅποιος δὲν τὸ ἔχει ἀντιληφθεῖ, ἔστω καὶ στὴν σκέψη του μόνο, ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσει τὶς πραγματικὲς διαστάσεις τῆς ψηφιακῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ καὶ τὶς ἀλλαγές πού φέρει στὴν καθημερινή μας ζωὴ, πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ, στὸ ἦθος μας, καὶ φυσικὰ κατὰ προέκταση στὴν διεθνῆ πραγματικότητα.
 - Ἡ ὀλοκλήρωση τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνοποιήσεως, ἡ ἐπιτυχία τοῦ εὐρώ καὶ τοῦ ρόλου του σὲ αὐτήν, ὅπως καὶ ἡ ἀνάδειξη τῶν ἀναδυομένων χωρῶν καὶ ἡ μετατόπιση τοῦ παγκοσμίου οἰκονομικοῦ κέντρου στὴν Ἀνατολικὴ Ἀσία, μὲ τὴν ὑποχώρηση τοῦ ρόλου τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὴν

ἀποδοχή τοῦ πολυπολικοῦ κόσμου, ὡς πραγματικότητος ἀπέναντι στον μονοπολικὸ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν μόνο, γίνεται ἀποδεκτὴ ἀπὸ ὄλους πλέον· ἀποτελεῖ τὴν κοινὴν βάση τῶν διεθνῶν σχέσεων, κι ἀπὸ πολλοὺς ἀκόμη καὶ στὴν Ἀμερική, ἐνῶ καὶ ἡ νεολαία μας τὸ ἀναγνωρίζει, ὄχι μόνο στὶς συζητήσεις της, ἀλλὰ καὶ στὴν πράξη, ὅπως στὶς δουλειές τῶν ψηφιακῶν της ἐνασχολήσεων. Ἄς μὴν ξεχναῖμε τὴν κυρίαρχη θέση στὴν παραγωγή λογισμικοῦ τῶν ἑλληνικῶν ἐταιρειῶν καὶ ἰδιαίτερος ἐκείνων τῆς κινητῆς τηλεφωνίας, ὅπου κατέχουν τὶς πρῶτες θέσεις παγκοσμίως.

- Δὲν ἔχει προβληθεῖ μάλιστα καθόλου αὐτὴ ἡ πτυχὴ τῶν ἐπιτυχιῶν τῆς νεολαίας μας, ὅπως καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὅλες σχεδὸν οἱ μεγάλες διεθνεῖς ἐταιρεῖες τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας προτιμοῦν τὰ Ἑλληνόπουλα ὡς ἐρευνητές, ἀπ' τὴν Ἑλλάδα ἢ τὴν ὁμογένεια.
- Ἡ διαπλοκὴ δὲν τὰ προβάλλει αὐτά, Σόλων, ὅπως καὶ τὶς εὐθύνες στὴν χώρα μας τῶν σοσιαλιστικῶν καὶ ἀριστερῶν κυβερνήσεων γιὰ τὴν καθυστέρηση στὴν ἐγκατάσταση τῶν εὐρυζωνικῶν συνδέσεων.
- Τὰ ἔχουμε ἐπισημάνει κατὰ κόρον αὐτά, Περικλῆ, ἀλλὰ χάρις στὴν πολιτικὴ τῶν κυβερνήσεων Κώστα Καραμανλῆ καὶ Ἀντώνη Σαμαρᾶ κερδίσαμε ἀρκετὸ ἔδαφος· ἄλλωστε σήμερα ὅλες σχεδὸν οἱ μεγάλες ἐταιρεῖες κινητῆς τηλεφωνίας καὶ ψηφιακῆς τεχνολογίας ἔχουν σημαντικὸ μέρος τῶν ἐρευνητικῶν τους κέντρων στὴν Ἑλλάδα καὶ συνεργάζονται στενὰ μὲ Πανεπιστήμιά μας ἢ ἄλλα ἰδιωτικὰ κέντρα ἐρευνῶν. Δὲν γίνεται τυχαῖα αὐτό, ἄς τὸ καταλάβουμε ὅλοι μας.
- Μοναδικὴ σχεδὸν ἐξαίρεση, πλήρους παραβλέψεως τῶν διεθνῶν αὐτῶν ἐξελίξεων, ἀποτελοῦν στὴν Ἑλλάδα ἡ ἀριστερὴ διανόηση, μεταξὺ τῶν ὁποίων δεσπόζουσα θέση ἔχουν οἱ παλιοὶ Νεορθόδοξοι, καὶ ὁ παραδοσιακὸς τύπος· ἀντιθέτως στὶς καλὲς ἰστοσελίδες μπορεῖς νὰ ἔχεις ἐπαρκῆ ἐνημέρωση ἢ καὶ βαθύτερες ἀναλύσεις τοῦ θέματος· ὄχι ὅτι καὶ στὶς ἄλλες εὐρωπαϊκὲς κυρίως χώρες ἡ ἀριστερὴ διανόηση δὲν διέπεται ἀπ' τὴν ἴδια λογικὴ καὶ λογοκρισία, ἀλλὰ σὲ ἐμᾶς εἶναι σὲ πολὺ χειρότερο βαθμὸ, διότι σὲ ἐκεῖνες προβάλλεται σὲ μεγάλη ἔκταση ἡ ἀμφισβήτησή της.
- Τὸ βλέπεις καθαρά, τὸ ὕφος τοῦ λόγου τους, ὅταν ὑποστηρίζουν τὶς θέσεις τους, εἶναι ἀπόλυτο καὶ δὲν ἐπιδέχεται ἀντιρρήσεις· εἶναι τόσο εὐθὺς καὶ κατηγορηματικὸς ὁ λόγος τους πὺν δὲν ἐπιτρέπει τὴν διατύπωση ἄλλης ἀπόψεως, εἶναι ὁ λόγος τῆς μονοθεϊστικῆς θρησκείας καὶ τῶν ὀλοκληρωτικῶν ἰδεολογιῶν, «οὐ κλέψεις, οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις...» «τὸ προλεταριάτο προώρισταί...»

- Ο λόγος τῆς δημοκρατίας, ὁ πλάγιος, ὁ ὑπαινικτικός καὶ ὁ παραμυθητικός λόγος δὲν βρίσκεται στὶς συνήθειες ἐκφράσεις τους· συμπληρώνουν ἔτσι τὶς ἀνάγκες τοῦ ἐσωτερικοῦ τους κόσμου, γιὰ ἀπόλυτη ταύτιση, μὲ τὴν ἰδεολογική τους προτίμηση...
- Ἀλληλένδετα εἶναι αὐτά, Περικλῆ, καὶ αὐτονόητα.
- Ἡ διαφορὰ εἶναι πιὸ αἰσθητὴ στὴν σύγκριση τοῦ λόγου τους μὲ ἐκεῖνον τῆς νεολαίας καὶ περισσότερο ὅσων νέων ἀσχολοῦνται συστηματικὰ μὲ τὴν ἔρευνα στὴν ψηφιακὴ τεχνολογία καὶ σὲ ὅποιον ἄλλον πρωτοποριακὸ κλάδο· οἱ νέοι ἀναζητοῦν τὸν διάλογο καὶ τὴν ἀμφισβήτηση γιὰ τὴν ἔρευνά τους, διαφορετικὰ αἰσθάνονται ὅτι τοὺς ἐγκαταλείπει ἡ ἰκανότης δημιουργικῆς σκέψεως, στὴν πράξη κι ὄχι μόνο στὴν θεωρία, ὅσους ἀπασχολεῖ αὐτή. Αὐτὸς εἶναι ὁ κύριος λόγος τῆς ἐλαχίστης ἀπηχίσεώς τους στὴν νεολαία σήμερα, ἐνῶ παλαιότερα, ὡς Νεοορθόδοξοι, εἶχαν κάποιο εὐρὸ ἀκροατήριο.
- Ἀπὸ αἰσθητικῆς πτυχῆς ἐκπέμπουν τὴν ἀγωνία τῆς ἀπομονώσεώς τους καὶ τῆς παρακάμψεώς τους κυρίως ἀπ' τὴν νεολαία καὶ τὰ νέα ρεύματα φιλοσοφικῆς σκέψεως, μὲ τὴν σύμπραξη καὶ τῆς κριτικῆς τῶν ἀναδυομένων χωρῶν· ἐστιάζουν τὴν προσοχή τους στὴν δυτικὴ σκέψη καὶ στὴν ἐπίσημη ἀμερικανικὴ ἔκφρασή της, ὅπως τὴν παρουσιάζουν, ὡς ἱστορικὸ προορισμὸ τῆς ἀνθρωπότητας, καὶ χάνουν τὴν ἐπαφή τους μὲ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ πολλὰ ζωντανὰ ρεύματα στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες.
- Αὐτὸ τοὺς ὀδηγεῖ, Σόλων, στὴν συσταλτικὴ ἠθική, στὴν ἐμμονὴ ὅτι αὐτοὶ φέρουν τὴν ἀποκαλυπτικὴ ἀλήθεια· ἡ νοοτροπία αὐτὴ ἐκφράζεται πληρέστερα μὲ τὸν κατηγορηματικὸ καὶ ἐξουσιαστικὸ λόγο τους. Δείχνουν ὅτι πιστεύουν, ὅτι αὐτοὶ μόνο φέρουν τὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια, ὅπως ὅλοι οἱ ἱεροκήρυκες τῶν μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν καὶ οἱ ἰνστρουχτορες τῶν ὀλοκληρωτικῶν ἰδεολογιῶν...
- Δείχνουν, πὲς το καλύτερα, ὅτι ἐξασφαλίζουν τὶς ἐσωτερικὲς τους ἀναζητήσεις, τὴν πνευματικὴ τους ἀγωνία γιὰ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς τους ὅπωςδήποτε καὶ τὴν ἐπιβολή τους στὴν κοινωνία τους· αὐτὸς ἄλλωστε εἶναι ὁ ἀπώτερος σκοπὸς τους, ἡ κυτταρχία τους στὸν περίγυρό τους καὶ στὴν χώρα τους. Τὴν ἐκρηκτικὴ τους ἀπόγνωση ἀποπνέουν, ὁ προφορικὸς τους λόγος καὶ τὰ γραπτὰ τους, ἀλλὰ λαμβάνουν τελικὰ ὡς ἀνταπόδοση τὴν προσωπικὴ τους ἀπομόνωση καὶ τὴν ἐκδηλη ἀγωνία τους γιὰ τὴν πολιτικὴ τους ἐξαφάνιση, μὲ τὸν συνακόλουθο φόβο τους γιὰ τὸν κλῆρο τῆς Κολάσεως... ὡς μοναδικῆς ἀνταμοιβῆς τους. Ἀλληλένδετα εἶναι αὐτὰ μέσα τους...

Ἐπωδὸς

Τοὺς εἶχε βοηθήσει πάρα πολὺ ἡ συζήτηση, ἔνιωθαν ὅτι τὴν εἶχαν ἀνάγκη, ψυχολογικὰ τὴν εἶχαν βιώσει ὡς *τονωτική ἔνεση*. ἔβλεπαν τὴν ἀριστερὴν ἰδεολογία νὰ κυριαρχεῖ παντοῦ, στὴν «*διανόηση*», κυρίως στὸν τύπο, στὴν διαπλοκὴ καλύτερα, μὲ τὴν *ἀμερικανόστροφη ἐκδοχὴ τῆς*, ἀλλὰ ἦταν καὶ πλήρως ἐνήμεροι γιὰ τὴν *ἐλάχιστη ἀπήχησή τῆς* στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία καὶ περισσότερο στὴν νεολαία. Ὁ *πνευματικὸς μας* αὐτὸς *διχασμὸς* τοὺς φαίνεται ὅτι εἶναι ὁ χειρότερος στὴν μακραίωνη ἱστορία μας, διότι ἡ ψηφιακὴ ἐπανάσταση καὶ τὸ ἔξυπνο τηλέφωνο, στὴν ἀτομικὴ τους χρῆση τουλάχιστον, γκρεμίζουν τὰ παλιὰ τεῖχη τῆς προσωπικῆς σφαίρας ζωῆς σὲ ἐπίπεδο κοινοτήτων, ὄχι μόνον στὴν Ἑλλάδα, παρὰ σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς· οἱ νέοι πρῶτοι αἰσθάνονται ὅτι μεταφέρονται ἀπ' τὴν τοπικὴ τους ἀπομόνωση, μὲ τὴν μεγαλύτερη ἢ μικρότερη διάστασή τῆς ἔχει δευτερεύουσα σημασία, στὸ κέντρο τοῦ κόσμου, «*εἰς τὸ μέσον τῶν πραγμάτων*». Οἱ μεγάλης ἡλικίας μόνον παραμένουν ἐπιφυλακτικοὶ ἀκόμη, ἀναλόγως πρὸς τὸν λαὸ καὶ τὴν γλῶσσα του, διότι οἱ νεαροὶ μὲ *ἐκπληκτικὴ ταχύτητα* ἀποδέχονται τὶς νέες ἀπαιτήσεις τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας καὶ ἐφαρμοζοῦν πολλὰς ριζικὰς ἀλλαγὰς στὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους, τόσο στὴν καθημερινότητά τους, ὅσο καὶ στὴν θεώρηση τῶν πολιτικῶν καὶ ἄλλων πραγμάτων· μὲ τὰ ψηφιακὰ μέσα ἄλλωστε μεγάλωσαν ἀπ' τὴν νηπιακὴ τους ἡλικία. Οἱ ριζικὰς ἀλλαγὰς, ὡς πρὸς τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους, πού πρὶν ἦταν σχεδὸν ἀδιατάρακτος ἐπὶ *χιλιάδες χρόνια* σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμον, μὲ διαφορὰς μόνον κατὰ τὴν πολιτιστικὴ παράδοση ἐκάστου λαοῦ, ἀποδεικνύεται ὅτι μᾶλλον βαρύνουν τοὺς μεγαλύτερους ἀποκλειστικά· στοὺς νέους ὅμως οἱ διαφορὰς τῆς παραδόσεως μετρᾶνε διαφορετικὰ, χωρὶς νὰ ἐξαφανίζονται ἐντελῶς, τὸ ἀντίθετο μάλιστα, ἂν καὶ ἀπ' τὰ πρῶτα τους βήματα συνήθισαν τοὺς νέους τρόπους ἐπικοινωνίας καὶ τοὺς ἔχουν γίνει πλέον αὐτοὶ *ἀναπόσπαστο κτῆμα* τους, εἶναι ἡ καθημερινὴ τους ζωὴ...

Τὸ σημερινὸ χάσμα τῶν γενεῶν δείχνει ὅτι δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ τὰ προηγούμενα τῆς ἱστορίας, διότι ἐκεῖνα ἀφοροῦσαν κυρίως διάσταση ἰδεολογικῆς μορφῆς ἐντὸς τῆς αὐτῆς λογικῆς, ὅταν ἀκόμη καὶ ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάσταση ἀποδεικνύεται ὅτι ἦταν διεργασία ἐντὸς τοῦ ἰδίου συστήματος· τὸ ἀπέδειξε αὐτὸ ὁ *Μὰξ Βέμπερ* καὶ ἄλλοι μὲ τὴν θεωρίαν τῆς *μεταπλάσεως* τοῦ *θρησκευτικοῦ συναισθήματος*. ὅπωςδήποτε δὲ δὲν ἔχει τὴν ἴδια μορφή, ὡς γενικὴ προσέγγιση τοῦ θέματος τὸ συζητοῦμε ἄλλωστε, οὔτε ἔχει τὶς ἴδιες ἐπιπτώσεις σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς, διότι ἐξαρτᾶται ἀπ' τὸν λόγο τους, τὴν γλῶσσα τους, καὶ τὶς πολιτιστικὰς καὶ πολιτικὰς τους ρίζες. Οἱ νέοι ὅμως ἀπέδειξαν ὅτι ἔχουν πλήρη ἄνεση

ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς συνομηλίκοις τοὺς τῶν ἄλλων λαῶν, ὅση δὲν εἶχαν σὲ καμμία ἄλλη μεταβατική περίοδο οἱ νεολαῖοι τῆς ἀντιστοίχου ἐποχῆς· χρησιμοποιοῦν τὰ ἀγγλικά, ἢ μᾶλλον τὰ ἀμερικάνικα, ὡς κοινή γλῶσσα τους, ἀλλὰ δὲν σκέπτονται, δὲν κάνουν τίς δύσκολες ἀφηρημένες σύνθετες ἔννοιες στὴν γλῶσσα αὐτή, παρὰ στὴν δική τους, ἀναλόγως πρὸς τὴν ἱστορική τους κληρονομιά...

Τὸ κρίσιμο ζήτημα, λοιπόν, εἶναι ἓνα, τὸ ποιᾶς μορφῆς εἶναι οἱ ἐπιπτώσεις τοῦ χάσματος τῶν γενεῶν στοὺς διάφορους λαούς; τὸ ἀδιαμφισβήτητο γεγονός εἶναι, ὅτι ὁ τρόπος ζωῆς τῆς νεολαίας ἀντανακλᾷ τίς ἀπαιτήσεις καὶ τίς ἀνάγκες τῆς ψηφιακῆς ἐποχῆς· οἱ μεγάλοι κρινόμαστε ὡς πρὸς τίς δυνατότητες κατανόησεως καὶ παρακολουθήσεως αὐτῶν τῶν ἀλλαγῶν, τὰ ὑπόλοιπα ἔπονται. Ἐὰν τηρήσουμε ἀρνητική στάση, γιὰ ἰδεολογικούς ἢ ἄλλους λόγους, τότε ἀποβαίνουμε, ἄχθος ἀρούρης· ὅσο γρηγορότερα ὅμως προσαρμοθοῦμε στὴν πραγματικότητα αὐτή, τόσο καλύτερα εἶναι γιὰ μᾶς τοὺς ἴδιους, ὅπως καὶ γιὰ τὴν ἀνταπόκριση τῆς νεολαίας μας στὴν ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς της καὶ γιὰ τὴν συμμετοχὴ ἐκάστης χώρας, τοῦ λαοῦ της, στὶς ἀρδην ἀνακατατάξεις παγκοσμίως στὶς μέρες μας, ὅπως καὶ ἡμῶν τῶν ἰδίων· ἐξασφαλίζουμε ἔτσι, στὸ βαθμὸ τοῦ δυνατοῦ, τὴν προσωπική μας συμβολὴ στὶς ἐθνικὲς καὶ διεθνεῖς ἐξελίξεις. Ὅσο πιὸ ζεστή καὶ γόνιμη εἶναι ἡ ἐπικοινωνία τῶν γενεῶν, δηλαδή στὴν πράξη, ὅσο πιὸ ἀνεκτικοὶ καὶ συνεργάσιμοι ἀποβαίνουν οἱ μεγάλοι, τόσο πιὸ ταχεῖα καὶ πιὸ ἀποδοτικὴ γίνεται ἡ συνεισφορὰ τῆς νεολαίας στὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τῆς κοινωνίας της στὴν ἐποχὴ μας. Τὸ χάσμα τῶν γενεῶν μετατρέπεται τότε σὲ γέφυρα δημιουργικοῦ καὶ ἀρμονικοῦ διαλόγου, μὲ τὴν ἀνάδειξη τοῦ ἱστορικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ πλούτου ἐκάστου λαοῦ ἀπ' τοὺς μεγάλους καὶ τὴν πλήρη ἀξιοποίησή του, πολιτικὴ, κοινωνικὴ καὶ παραγωγικὴ, ἀπ' τὴν νεολαία. Ἡ νεολαία ὁδηγεῖ τὰ βήματα ὅλων μας...

Ὁ τρόπος ἀξιοποιήσεως τῆς γέφυρας αὐτῆς διαμορφώνει τὸ ἐφαλτήριο ἐκάστου λαοῦ στὴν πορεία του ἐντὸς τῆς ψηφιακῆς ἐποχῆς, ἢ καὶ ἀντιθέτως τὸν καταποντισμὸ του στὸ περιθώριο τῆς ἱστορίας· οἱ ὄροι παρεμβάσεως ἐξαρθῶνται ἀποκλειστικὰ σχεδὸν ἀπ' τὴν μορφή καὶ τὴν δυναμικὴ τοῦ διαλόγου στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ διεθνῶς, ἀφοῦ ὁ πλανήτης ὁλόκληρος ἀποτελεῖ μιὰ μικρὴ γειτονιὰ πλέον. Ὅταν ὁ διάλογος εἶναι ζωντανὸς καὶ γόνιμος μεταξὺ τῶν γενεῶν, μὲ ὑπόβαθρο πάντοτε τίς ἱστορικὲς καὶ πολιτιστικὲς ρίζες τοῦ λαοῦ, τῶν ὁποίων συνήθως ἐκφραστὴς εἶναι οἱ μεγαλύτεροι, μὲ ὄργανό τους τὸν πλοῦτο τους καὶ τὴν ἱκανότητα συνθέσεως τοῦ λόγου των, τῆς γλώσσης των, τότε ἀποδεσμεύονται οἱ δημιουργικὲς δυνάμεις προσφορᾶς τῶν νέων, ἀπογειώνεται ἡ ἀπόδοσή τους στὸ ὅποιο παραγωγικὸ τους ἔργο καὶ ἡ συνεισφορὰ τους στὴν

προσαρμογή της χώρας τους στις απαιτήσεις της νέας εποχής· την τυπική κοινωνική περιγραφή του φαινομένου αφορούν αυτά, αλλά ταυτοχρόνως αναδύονται και άλλοι πολιτικοί και προσωπικοί λόγοι. Ο νέος αποκτά, με την έκφραση της δημιουργικότητάς του, το ήθος του ελευθέρου πολίτου, όχι μόνο στην παραγωγική του ασχολία, αλλά και στην κοινωνική και οικογενειακή του ή προσωπική του, ζωή· γίνεται έμμελής σε όλες τις πτυχές της ζωής του, όταν μάλιστα αισθάνεται ότι βρίσκεται εις τὸ μέσον τῶν πραγμάτων· τὸ κύριο κριτήριο της πρακτικῆς του εἶναι ἡ διατήρηση της έμμελείας του, της ίσηγορίας, της ελευθέρως πολιτικῆς πρακτικῆς καὶ της διασταλτικῆς ἠθικῆς, διότι ἔτσι διασφαλίζει τὴν συνεχή έκφραση της δημιουργικότητάς του, τὴν ζωντανή παρουσία του εις τὴν πόλιν...

Όταν ὁ διάλογος μεταξύ τῶν γενεῶν δὲν εἶναι γόνιμος καὶ δημιουργικός, διὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους, ὅπως ὅταν χρησιμοποιεῖται ὁ έπιτακτικὸς καὶ αυταρχικὸς λόγος τῶν μονοθεϊστικῶν θρησκείων, ιδεολογιῶν ἢ ἐπιστημονικῶν θεωριῶν, ἀπ' τοὺς μεγάλους, ἢ ὅταν αὐτοὶ ἐπιδιώκουν ἐπιβάλλειν τὴν λογική τους στοὺς νέους, ὅπως οἱ πρῶην Νεοορθόδοξοι στήν χώρα μας, τότε γκρεμίζονται οἱ γέφυρες ἐπικοινωνίας, χειρότερα ἀπὸ οἰαδήποτε ἄλλη περίοδο της ιστορίας· ὁπότε δὲν τοὺς εὐνοεῖ ὁ λόγος τους, διότι εἶναι ἐξουσιαστικός, ἀπόλυτος, μὲ ἀναφορὴς σὲς ιδεολογίες καὶ σὲς ἐπιστημονικὲς ἀλήθειες, ἔστω κι ἂν ἴσχυαν αὐτὲς λίγες δεκαετίες ἢ χρόνια πρὶν -ἢ μᾶλλον πίστευαν ὅτι ἴσχυαν-, τότε καταρρέουν ὅλες οἱ δυνατότητες ἐπικοινωνίας, ὅσο κι ἂν συστρατεύεται ἡ διαπλοκή σὲς σύνολό της. Ἐὰν δὲ στοὺς λαοὺς αὐτοὺς συμβεῖ νὰ μὴν ἔχουν μακροχρόνιες ιστορικὲς καὶ πολιτιστικὲς παραδόσεις καὶ ἡ γλῶσσα τους νὰ εἶναι δύσκαμπτη καὶ ἀδύναμη στή σύλληψη λεπτῶν ἐννοιῶν, ἐκφράσεως της μουσικῆς ἀρμονίας, τότε τὰ προβλήματα τους πολλαπλασιάζονται...

Ὁ ἐπιτακτικὸς, κατηγορηματικὸς καὶ ἀπόλυτος λόγος ἀπαιτεῖ τὴν πλήρη ὑπακοή καὶ ὑποταγή σὲς τὸν ἐκφραστή του, θεό, καθοδηγητή, καπιταλιστή ἢ κομμουνιστή· δὲν ἐπιτρέπεται δὲ ἡ οἰαδήποτε ἀμφισβήτησή του, παρὰ μόνο ἐντὸς τοῦ συτήματος. Στήν ιδεολογία, σὲς τὸν αυταρχικὸ λόγος, ὁ κορεσμός, ἡ ἱκανοποίηση ἔρχεται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο μὲ τὴν ἐκπλήρωση της ὅποις μορφῆς ἐσχατολογίας της· ὅσο μάλιστα καθυστερεῖ χρονικὰ ἢ καὶ εἶναι ἀμφίβολη ἢ ἐκπλήρωση της ἀποκαλύψεως, ὁ πόθος γιὰ τὸ ἀκόρεστο της ἐπαγγελίας μετατρέπεται σὲ ὠμές πράξεις ὀλοκληρωτικῆς βίας ἀπ' τοὺς ἐκφραστὲς της, πολιτικὸς καὶ θεωρητικὸς· Ὁ Φάλαρις καὶ Ὁ Ἀλέξανδρος τῶν Φερῶν, Ὁ Καλιγούλας καὶ Ὁ Νέρων, οἱ Ἰεροεξαστὲς καὶ Ὁ Ροβεσπιέρος ἢ Ὁ Χίτλερ, Ὁ Στάλιν καὶ Ὁ Μάο, ὡς ἐλάχιστα παραδείγματα ἀναφέρονται, ἔχουν ὡς αἰτίες της στάσεώς τους τὸν ἀκόρεστο πόθος της ἀνεκπληρώτου ἐσχατολογίας τους· ὅταν μάλιστα βιώνουν τὰ πρόσωπα αὐτὰ τὴν πολιτικὴ

ἢ ἰδεολογική ἀποτυχία τους, τότε ἐπιτείνουν τὶς τυραννικῆς μορφῆς πράξεις τους, ὡς ἀπόρροια κυρίως τῆς ἐσωτερικῆς ἀνισορροπίας τους, μὲ τὴν ἔντονη ἐπιθετικότητα καὶ τὴν ἰσοπέδωση τῶν πάντων, ὡς κύριο χαρακτηριστικό τους, καὶ τὴν ἀπόλυτη ἀπόρριψη τῆς ὅποιας ἄλλης ἀπόψεως, ὅπως ἡ ἀποκορύφωση τῆς φραγκολαγνείας. Ἡ ἱστορική ἀναδρομὴ στὶς καταστάσεις αὐτὲς συμπληρωματικὸ ρόλο διαδραματίζει στὴν ἀξιολόγηση τοῦ φαινομένου, διότι εἶναι γνωστὰ ὅλα αὐτὰ κι ἀπ' τὴν ἐπιφανειακὴ ἔστω μελέτη τῆς ἱστορίας. Τὸ παρὸν μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ ἰδιαίτερος ἡ συνεισφορὰ μας στὴν πολιτικὴ χειραφέτηση καὶ ἀπελευθέρωση τῆς νεολαίας μας.

Ὁ ψηφιακὸς ἄνθρωπος, ἄλλωστε, δὲν ἔχει οὐδεμίαν σχέσιν μὲ τὸν προηγούμενό του, τὸν βιομηχανικό, τόσο ὡς παραγωγὸς ὅσο καὶ ὡς πολίτης· ὡς πολίτης μάλιστα ἀναζητᾷ καὶ ἐπιστρέφει στὸν ἐνεργὸ πολίτη τῆς ἀμέσου δημοκρατίας, μὲ τὴν δράση του στὸ παρὸν, σὲ ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς ζωῆς του, κάτι τὸ παντελῶς διαφορετικὸ ἀπ' τὸν μονοσήμαντο καὶ μεσσιανικὸ τῆς βιομηχανικῆς ἐποχῆς, μὲ τὴν προσήλωσή του στὸ μέλλον. Τὸ κέντρο βάρους τῆς ἀσχολίας του -ἂν καὶ καλύτερος εἶναι ὁ ὅρος τῆς σχολῆς του, ἀλλὰ εἶναι μεγάλη ἡ παρέκβαση γιὰ τὴν ἐπεξήγησή της- εἶναι στὴν σκέψη του, στὸ μυαλό του κι ὄχι στὸ χέρι του, ὅπως στὸν βιομηχανικό, κάτι ποῦ ἔχει ἐπισημάνει ἐπιτυχῶς ὁ Στεφᾶν Βιάλ στὸ διδακτορικὸ του, «Τὸ εἶναι καὶ ἡ ὀθόνη» καὶ ἄλλα ἔργα του· ἡ δημιουργικὴ ἐργασία μετράει καὶ καθόλου ἢ ἐκτελεστικὴ, ὅπως στὴν παραγωγή ἐν σειρᾷ στὸ ἐργοστάσιο, ἀλλὰ καὶ ἐλάχιστα ἢ διευθυντικὴ. Ἡ δημιουργικότης ὅμως ἐξαρτᾶται ἀπ' τὴν ἰκανότητα συνθέσεως τοῦ λόγου του στὸ μυαλό του καὶ τὴν ἔκφρασή του διὰ τῆς γλώσσης του· ἡ σύνθεσις τοῦ λόγου στὸν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου συντελεῖται ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς μουσικῆς στὴν σύλληψη τῶν ἐξωτερικῶν ἢ ἄλλων ἐρεθισμάτων καὶ στὴν ἐπεξεργασία αὐτῶν ὡς ἐννοιῶν ἐντὸς τῆς διανοίας ἐκάστου, μὲ τὴν διὰ τῆς γλώσσης στὴν συνέχεια διατύπωσή τους. Ἄλλωστε, διάνοια, λόγος καὶ ὄνομα, ἢ γλώσσα μετέπειτα, ὅπως μᾶς εἶναι γνωστό, εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ στὴν ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποιοῦ ἀνθρώπου κι ὄχι μόνο τοῦ πολίτου κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη³ ἢ διαφορὰ ἔγκειται στὴν ἔκφραση τοῦ λόγου του, εἰς τὸ ἂν θὰ εἶναι ἐμμελής, κατὰ τὴν ἀκρόασίν του καὶ τὴν διατύπωσίν του διὰ τῆς προσωδίας του, ἢ θὰ εἶναι ἀχρεῖος ἢ κυνικός, μὲ τὸν ἀπότομο καὶ δύσκαμπτο λόγο του, σὲ ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς ζωῆς του· θὰ εἶναι δηλαδή, ἄγευστος παντελῶς ἐλευθερίας καὶ φιλίας ἀληθοῦς, ὅπως ἡ τυραννικὴ φύσις, μὲ τὸ αὐταρχικὸ καὶ βάρβαρο ἦθος της. Ἀλλὰ ὁ τελευταῖος δὲν εἶναι δημιουργικὸς φύσει, παρὰ μόνο περιστασιακὰ καὶ ἀποσπασματικὰ δύναται κάποιες φορὲς ἔχειν ἰκανότητα

³ Ἀριστοτέλους, «Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων», κεφ. ι', (170β12-14)

δημιουργίας· ἀντιθέτως εἶναι σὲ ὅλα του ὑποτακτικὸς καὶ πρόθυμος στὴν ἐκπλήρωση τοῦ ἐπιτακτικοῦ λόγου τοῦ *Κυρίου του*, τοῦ ὅποιος μορφῆς κυρίου του, θρησκευτικοῦ ἢ ἰδεολογικοῦ...

Ἡ διαφορὰ στὴν καθημερινή τους πρακτικὴ εἶναι ὁ καθοριστικὸς παράγων, ὁ ἓνας εἶναι ἀνοικτὸς στὸν διάλογο, *πρόσχαρις* στὶς ἐπαφές του μὲ τοὺς ἄλλους, ἀξιοπρεπῆς στὶς συναλλαγές του, ἀκόμη καὶ μὲ τοὺς *διαφωνοῦντες* πρὸς αὐτόν, μὲ λόγο ἀρμονικὸ καὶ σαφῆ καὶ μὲ τὸ κύριο βᾶρος τῶν *πράξεών του* στὸ παρόν· ὁ ἄλλος εἶναι *πονηρὸς* στὸν διάλογο, δύσκολος στὶς ἐπαφές του, συνήθως *ἀσυνεπῆς* στὶς συναλλαγές του, ἀκόμη καὶ μὲ τοὺς *δικούς του*, μὲ λόγο *ἀσαφῆ* καὶ *δυσνόητο*, μὲ *μικρὲς* καὶ *ἀπότομες φράσεις*. Γνωστὰ αὐτὰ σὲ ὅλους μας. Τὸ *ἐλεύθερον ἦθος*, σὲ ὅλες τὶς πτυχές τῆς ζωῆς, ἐπιδιώκει καὶ ἐπιβάλλει τὴν *ἐνταξή* τοῦ *διαφορετικοῦ* στὴν *κοινωνία*, ἐφ' ὅσον τὸ ἀποδέχεται καὶ ἐπιτρέπει ὁ λόγος του, ἡ *γλῶσσα του*· τὸ *δουλικὸ* ἐπιβάλλει τὴν *πλήρη ἀπόρριψή του*, ἐπειδὴ δὲν ἀντέχει τὸν ἐμμελῆ λόγο, ἀφοῦ πρεσβεύει τὴν ἀποκαλυπτικὴ ἀλήθεια καὶ τὴν ἐπιβολή της, *ὡς ἱερά ἀποστολή*, στὴν *κοινωνία του* καὶ σὲ ὅλοκληρο τὸν κόσμο. Αὐτὴ εἶναι ἡ καθοριστικὴ διαφορὰ σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ τοὺς πολιτισμοὺς στὴν ἱστορία· κρίνεται στὴν ψηφιακὴ ἐποχῇ, διὰ τοῦ ἐμμελοῦς λόγου, ἢ ἄσκηση τῆς ἐλευθέρας πολιτικῆς πρακτικῆς ἢ ἡ ὑποταγὴ ὅλων ὡς ἀχρείων καὶ κυνικῶν στὸν δύσκαμπτο καὶ αὐταρχικὸ λόγο τῆς τυραννικῆς φύσεως.

Οἱ ρίζες τῶν δύο αὐτῶν χαρακτήρων βρίσκονται στὴν *φυλογένεση* τῶν λαῶν τους καὶ στὴν φύση τῶν *σχέσεών τους* μὲ τὸν Θεὸ ἢ τοὺς θεοὺς ἢ τὴν ἰδεολογία *στὰ ἀρχικὰ στάδια* τῆς ἱστορίας τους· ὁ *Ὁμηρος*, ὁ *γενάρχης* τῶν Ἑλλήνων, ἔπλασε τὶς σχέσεις τῶν πιστῶν μὲ τοὺς θεοὺς τους ὡς σχέσεις *ἰσοτιμίας* καὶ *ἀνεξαρτησίας*. Ἔτσι ἤθελαν οἱ θεοὶ τοῦ *Ὀλύμπου* τοὺς πιστοὺς τους, ἢ μᾶλλον καλύτερα, ἔτσι φαντάσθηκαν οἱ Ἕλληνες τοὺς θεοὺς τους, καὶ χάρις σὲ μεγάλο βαθμὸ στὶς σχέσεις ἀνεξαρτησίας μαζί τους ἐπέτυχαν τὴν *ἀνάδειξη* τῆς ἀμέσου δημοκρατίας, τοῦ *δράματος*, τῆς *φιλοσοφίας*, δηλαδή τῆς ἐμμελείας, ὅπως τὰ συζητᾶμε συνοπτικὰ πλέον· στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς δυτικῆς παραδόσεως βρίσκεται ὁ Θεὸς τοῦ *Ἰσραὴλ*, μὲ τὸν αὐταρχικὸ καὶ *μονολιθικὸ* λόγο του, τὴν ἀπόλυτη ὑποταγὴ τοῦ πιστοῦ στὶς ἐντολές του· οἰαδήποτε *παρεκτροπὴ* ἦταν *ἀσυγχώρητη* καὶ ἔπιπτε ἀμέσως ἢ *ρομφαία* τῆς *δικαιοσύνης* τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ *ἀμαρτωλοῦ*. Στὴν συνέχεια ἡ *Καθολικὴ ἐκκλησία* ἦταν πιὸ πιστὴ πρὸς τὴν βιβλικὴ παράδοση, ἐνῶ ἡ *Ὁρθόδοξη* διατήρησε τὶς ἀρχές τῆς εὐαγγελικῆς *ἀνοχῆς* καὶ τοῦ *διαλόγου*· μετὰ τὸ *σχίσμα* ἢ *διάσταση* αὐτὴ διευρύνθηκε. Ὁ *ἐκχριστιανισμὸς* τῶν ἄλλων λαῶν ἔγινε στὴν *Ἀνατολή* κυρίως στὴν *γλῶσσα τους*, ὅπως μὲ τοὺς *Σύρους*, *Γεωργιανούς*, *Ἀρμενίους* καὶ στὴν συνέχεια τοὺς *Σλάβους*· στὴν *Δύση* ἢ ἀποδοχὴ τῆς ἄλλης γλώσσης ἄρχισε μετὰ τὴν *μεταρρύθμιση* τοῦ *Λουθήρου*, διότι ἕως τότε οἱ *προσῆλυτοι* ὑμνοῦσαν, δηλαδή οἱ *ἱερεῖς* ἐκ

μέρους τους, τὸν νέο θεὸ μόνο στὴν ἄγνωστη γι' αὐτοὺς λατινικὴ γλῶσσα. Πάντως οἱ Διαμαρτυρόμενοι κάθε ἀποχρώσεως, ἀποδέχθηκαν τὴν ἄλλη γλῶσσα, ἀλλὰ ἔθεσαν ὡς βάση τῆς πίστεώς τους τὴν βιβλικὴ παράδοση καὶ ἐφήρμοσαν ἀμφοτέρωθεν τὴν λογικὴ τῆς, ἐκκινώντας ἀπ' τοὺς Σταυροφόρους, ὡς κονκισταδόροι καὶ ἀποικιοκράτες στοὺς «καθυστερημένους» λαοὺς ἢ καὶ μεταξύ τους ὡς καπιταλιστὲς καὶ κομμουνιστὲς, μὲ ἀποκορύφωση τοὺς μεγάλους πολέμους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος...

Ἡ βιομηχανικὴ λογικὴ δὲν διευκολύνει, ἢ μᾶλλον δὲν ἐπιτρέπει, οὔτε τὴν ἐπιφανειακὴ κατανόηση, οὔτε πολὺ πεσσοτέρω τὴν μελέτη καὶ τὴν διερεύνηση, τῆς διαφορᾶς μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν στὴν παγκόσμια ἱστορία, τοῦ ἐνεργοῦ πολίτου καὶ τοῦ ἀχρείου ἢ κυνικοῦ καὶ περισσότερο τὴν ἐνδιάμεση τοῦ ἀπράγμονος· ὅσα θεωροῦνται βασικὲς ἔννοιες καὶ αὐτονόητες ἀπ' τοὺς Ἑλληνας φιλοσόφους τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῆς ἀμέσου δημοκρατίας, ἀλλὰ καὶ κριτήρια πρὸς ἀξιολόγηση τῆς πολιτικῆς πρακτικῆς ἀπ' τοὺς μετέπειτα ἀπογόνους τους, δὲν διακρίνονται στὴν προβληματικὴ τῶν κορυφαίων τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας στὴν Δύση καὶ στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, καὶ κατὰ προέκταση στοὺς ἐπιχωρίους θεωρητικοὺς ἐκπροσώπους τους. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἔχει ἡ μελέτη τῆς μεγάλης ἐταιρείας *DELL Technologies, Emerging Technologies' Impact on Society and Work in 2030*, τοῦ *Institute for the Future*, δημοσιευθεῖσα στὶς 12 Ἰουλίου 2017· «*Αναδυόμενες ἐπιπτώσεις τῶν τεχνολογιῶν στὴν κοινωνία καὶ στὴν ἐργασία τὸ 2030*» τοῦ «*Ἰνστιτούτου γιὰ τὸ μέλλον*». Οἱ ἐρευνητὲς τῆς διεισδύουν στὶς σχέσεις ἀνθρώπου καὶ μηχανῆς, μὲ ἀναφορὰ στὴν τεχνητὴ νόηση καὶ στὴν εἰκονικὴ καὶ διευρυμένη πραγματικότητα, στὶς συνθηκὲς δηλαδή τῆς πλήρους εἰσβολῆς τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας στὴν καθημερινότητά μας. Ἔτσι προβλέπουν ὅτι τὸ 85% τῶν νέων ἐιδικοτήτων ἐργασίας τὸ 2030 δὲν ἔχει ἐφευρεθεῖ ἀκόμη καὶ ὅτι ὀλόκληρη φυσικὰ ἡ ζωὴ μας θὰ εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδεμένη μὲ τὸ ἔξυπνο κινητὸ τηλέφωνο ἢ τὸ ταμπλόιντ· δέκα χρόνια μόνο μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τότε καὶ οἱ προβλέψεις τους μᾶλλον εἶναι σωστὲς, ἂν καὶ ἴσως, γιὰ βαθύτερη ἀνάλυση τῶν ἐξελίξεων, ἀρκετὰ συντηρητικὲς...

Ἡ ἄκρως πρωτότυπος μελέτη ἀγνοεῖ μερικὰ σοβαρὰ πράγματα, στὴν πρόχειρη ἔστω ἀξιολόγησή της· ἡ προσοχὴ τῆς ἐστιάζεται στὸ τελικὸ προϊόν, στὸ πῶς θὰ ἐπηρεάσει σὲ ὅλες τῆς τὶς λεπτομέρειες τὴν παραγωγή καὶ τὴν κοινωνία ἢ νέα τεχνολογία, ἀλλὰ δὲν γίνεται οὔτε κἂν μνεῖα τοῦ τί σημαίνει ἡ ἐπίδραση αὐτῆς τῆς τεχνολογίας στὸν τρόπο ζωῆς τῶν ἐρευνητῶν καὶ τῶν χρηστῶν της, δηλαδή στὴν κοινωνία τελικὰ. Ἐν ἄλλοις λόγοις, τὸ ποιοὸ ἦθος ἐμφύεται στὸν ἀνθρώπο, παραμένει παραγωγὸς μόνο ἢ μετατρέπεται σὲ πολίτη; ἡ ἔννοια τοῦ ἦθους καὶ τῆς πολιτικῆς πρακτικῆς τοῦ ἀνθρώπου δὲν

άνευρίσκεται πουθενά στο κείμενο, ούτε σε άοριστη μορφή· φυσικά ακόμη περισσότερο δεν υπάρχει ο ρόλος της μουσικής στην διαμόρφωση του ήθους του ανθρώπου, όποτε δεν υπάρχει και ο πολίτης, ο ενεργός κυρίως πολίτης, ούτε επίσης ή έννοια της μουσικής άρμονίας και της έμμελείας. Η θεώρηση της τεχνολογικής εξέλιξεως γίνεται υπό την όπτική της βιομηχανικής λογικής, με την ύπαγωγή της έννοιας της νέας τεχνολογικής επαναστάσεως σε αυτήν, έπομένως και της επιδράσεώς της στον άνθρωπο, μέσα στα πλαίσια των τελευταίων αιώνων· έτσι ή έννοια της δημιουργικότητας δεν υπάρχει, όπως και οι παράγοντες που αναδεικνύουν την έκφρασή της· θεωρείται λοιπόν ως κανονική συνέχεια της γνωστής εργασίας και δείχνει τις δυσκολίες προσαρμογής τους στην νέα εποχή, κοινωνικές και πολιτικές περισσότερο. Γι' αυτόν τον λόγο λείπει παντελώς και ή σημασία της διανοίας, της σκέψεως, στον έρευνητή και στον χρήστη κατά προέκταση της ψηφιακής τεχνολογίας· ή μεγάλη τομή του Στεφάν Βιάλ, ότι ή νέα τεχνολογία μεταφέρει το κέντρο βάρους στο μυαλό, στην διάνοια, δεν έχει καταγραφεί απ' τους έρευνητές της άμερικανικής εταιρείας. Το ίδιο απουσιάζει στην συλλογιστική της και ή σημασία της μουσικής άρμονίας, στον λόγο και στη γλώσσα, στην έκφραση της δημιουργικότητας και στις έπιπτώσεις της· όταν οι κορυφαίοι έρευνητές της ψηφιακής εποχής άδυνατούν καταγράψαι έστω τις άπλες αυτές έννοιες, είναι φυσικό οι έπιχώριοι μιμητές τους άπορρίπτουν αυτάς απ' την προβληματική τους, παρ' όλο, ότι είναι δεδομένο, ότι τας έχουν συναντήσει οι περισσότεροι μυριάκις εις τας σπουδάς των και τας παλαιάς τουλάχιστον μελέτας των...

Η διερεύνηση του φαινομένου απ' την έσωτερική άμερικανική πτυχή δείχνει πολλά πράγματα· όταν παρουσιάζουν στην Σίλικον βάλλεϋ τόση δυσκαμψία στην θεώρηση των έπιπτώσεων της ψηφιακής τεχνολογίας, τότε είναι εύλογες οι άδυναμίες τους στην αντιμετώπιση των άλλων διεθνών προβλημάτων και της δυναμικής των πραγμάτων· ή μονοσήμαντη λογική της έσχατολογικής έρμηνείας της ιστορίας τους δεσμεύει, όπως φαίνεται, στην λογική τους, και χρησιμοποιούν την χολλυγουντιανή εικονική πραγματικότητα ως μέσο έπιβολής τους πλέον, με τους υπάκοους πιστούς τους ανά την ύφήλιο. Έτσι δεν αντιλαμβάνονται ότι ή παρακμή της πάλαι ποτέ πρωτοπόρου περιοχής είναι έσωτερικό της πρόβλημα και όχι πια θέμα διεθνούς ανταγωνισμού· αλλά επιστρέφουν στον προστατευτισμό και στον μερκαντισμό, ως διέξοδό τους στα οικονομικά, με συνέχεια την διεθνή απομόνωση. Σε μεγάλο βαθμό ή αντίδραση αυτή του βιομηχανικού ανθρώπου είναι λογική, διότι έχει ένσωματώσει στην φύση του την έσχατολογία και γνωρίζει απ' την ιστορία του, ότι μόνο με την βία, με τους πολέμους έχουν γίνει οι μεγάλες διεθνείς ανακατατάξεις, όπως έφάρμοσε

κι ό ίδιος τήν βία άπ' τήν γέννησή του· ή κατάρρευση όμως τής Σοβιετικής Ενώσεως, ένοποίηση τής Εύρώπης, ή έπιτυχία του εύρώ, ή ανάδειξη τών άναδυομένων και ή μετατόπιση του παγκοσμίου οικονομικού κέντρου στην Άνατολική Άσία έγιναν με ειρηνικό τρόπο, έστω κι αν ή Άμερική πιστεύει ότι παραμένει κοσμοκράτειρα. Δέν είναι τυχαίο δέ ότι οί Ινδίες με τις διομολογήσεις στις ψηφιακές της ύπηρεσίες τής είναι άναντικατάστατοι έταίροι ή άφανείς έπικυρίαρχοι, όπως και ότι ή Κίνα έχει γενικεύσει σε πολλές έπαρχίες της τήν διενέργεια ήλεκτρονικών συναλλαγών με τό δημόσιο και τους ιδιώτες με τό έξυπνο κινητό, ενώ οί δυτικές χώρες, και κυρίως οί ΗΠΑ, ύστερούν παρασάγγας έναντί τους. Οί μεγάλοι τών άναδυομένων προηγούνται στη ανάδειξη νέου ήθους στους πολίτες τους. Ελάχιστη συνεισφορά στην προβληματική μας ή παραδρομή...

Στις παλαιότερες έποχές οί ιδεολογικές ή θρησκευτικές διαφορές καθόριζαν τις συγκρούσεις μεταξύ τών γενεών ή και τών πολιτικών δυνάμεων και τις προσέδιδαν τις γνωστές μας διαστάσεις· ή ύποτίμηση τής σημασίας τής μουσικής άρμονίας και του ήθους, κυρίως μετά τήν ρωμαϊκή κατάκτηση, διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο, καθώς τό έναρμόνιο γένος τής μουσικής περιορίσθηκε άπό τότε στις κοινότητες του έλληνικού ή άλλων λαών και στην έκκλησιαστική ύμνολογία. Ο Άριστείδης ό Κοϊντιλιανός περιέγραψε σαφέστατα τήν άλλαγή εις τό ήθος του πολίτου: τό έναρμόνιον γένος, «παρά μόν τοις έπιφανεστάτοις τετύχηκεν παραδοχής, τοις δέ πολλοίς έστιν αδύνατον· θθεν άπέγνωσαν τινες διά τήν αύτων άσθένειαν τήν κατά δίεσιν μελωδιάν και παντελώς άμελώδητον είναι τό διάστημα ύπολαβόντες».⁴ Τό έναρμόνιο γένος τής μουσικής έτυχε άποδοχής στην Ρώμη -διότι ήταν Ρωμαίος τήν καταγωγή ό συγγραφεύς του έξαίρετου έργου του, «Περι μουσικής», αλλά τό έγραψε στα έλληνικά, διότι ήταν Έλλην εις τήν παιδευσίν του, παρ' όλο ότι ζούσε σε περίοδο δουλείας, στον αιώνα του Αύγουστου μάλλον· ειχε όμως σαφέστατη γνώση τής έπιρροής τής μουσικής άρμονίας στους συμπατριώτες του, διότι τα λατινικά ήταν ή μητρική του γλώσσα, αλλά χειριζόταν άριστα τήν έλληνική-, γράφει, «άπ' τους έπιφανέστατους πολίτες της, δηλαδή όσους ειχαν ένσωματώσει τήν έλληνική παιδευση, τό έλεύθερο πνεύμα τουλάχιστον, άπ' τους πολλούς όμως ήταν αδύνατη ή κατανόητή του· διά τουτο ήρθαν εις άπόγνωσιν έναντι του έναρμονίου γένους, τής έλευθέρας πολιτικής πρακτικής, διά τήν ένδογενή άσθένειά τους, ως προς τήν κατανόηση τής κατά δίεσιν μελωδίας και άπεφάνθησαν, ότι είναι παντελώς άμελώδητον τό διάστημα αυτό». (Δίεσις, τό μουσικό διάστημα του ένός τετάρτου του τόνου, ως πρόχειρη έξήγηση)

⁴ Άριστείδου Κοϊντιλιανού, «Περι μουσικής», σελ.16.

Μᾶλλον ἀπ' τοὺς πολλοὺς Ρωμαίους ἀντλοῦν καὶ οἱ Νεορθόδοξοι καὶ παντελῶς ἀποβάλλουν ἀπ' τὴν ἑλληνικὴ ἱστορία τὶς πιὸ δημιουργικὲς περιόδους τῆς καὶ ἰδιαίτερώς τὴν ἔννοια τοῦ ἠθους καὶ τῆς μουσικῆς.

Ἡ μεσσιανικὴ ἀντίληψη, ἡ *μανιχαϊστικὴ* καλύτερα, ἐπιβάλλει τὸ δουλικὸ καὶ ὑποτακτικὸ ἠθος, τὴν προσήλωσιν τοῦ ἀτόμου στὸν προκαθορισμένον σκοπὸν, στὸς τέλους τῆς ἱεράς, ἰδεολογικῆς ἢ κομματικῆς, ἀποστολῆς του· ἐπομένως δὲν ἀποδέχεται οὔτε τὴν διάνοια τοῦ ὁ πιστὸς ἢ ὁ ὀπαδὸς τὴν ἐλεύθερον σκέψιν καὶ περισσότερον τὴν ἐλεύθερον πολιτικὴν πρακτικὴν, τὸ «μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς» καὶ τὸ «τίς ἀγορεύειν βούλεται». Ἡ συνέχειά τους ἀπ' τὴν ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν στὸν καθολικισμόν, στὸν προτεσταντισμόν καὶ τὴν βιομηχανικὴν κοινωνίαν εἶναι πορεία σὲ ὄμαλόν ἔδαφος ἢ μᾶλλον καλύτερα σὲ κατηφορικόν...

Ἡ ψηφιακὴ ἐπανάστασις ὅμως ἀποβάλλει τὴν ἠθικὴν αὐτὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς καὶ φέρει στὸν ἄνθρωπον τὴν αἰσθητικὴν ἀντίληψιν, τὴν ἐμμέλειαν καὶ τὸ ἐλεύθερον ἠθος, ὡς τοῦ μοναδικοῦ τρόπου γιὰ τὴν συνεχῆ καὶ ἀέναον ἔκφρασιν τῆς δημιουργικότητός του· ἀνεξαρτήτως τῶν ἀποχρώσεων κατὰ χώραν, ἢ μᾶλλον καλύτερα κατὰ λαόν, ἢ ἀνάδειξιν τῶν ἀναδυομένων χωρῶν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ψηφιακῆς τεχνολογίας καὶ τῆς παγκοσμιοποιήσεως. Ὁ μονοπολικὸς κόσμος, μὲ τὸν ἕναν καὶ αὐταρχικὸν λόγον του, πάντοτε μονοσήμαντον τουλάχιστον, τελείωσε κι ἔδωσε πλέον τὴν θέσιν του στὸν πολυπολικόν, μὲ τὸν διαλεκτικόν λόγον, τὸν πολύπλευρον καὶ πολυσήμαντον· ἔτσι ἕκαστος λαός, μᾶλλον πολιτισμός, συνεισφέρει μὲ τὸν λόγον του, ἀναλόγως πρὸς τὶς ρίζας του, ὅπως καὶ τὴν ἄμεσον δημοκρατίαν ἕκαστος πολίτης συμμετέχει μὲ τὸν λόγον του κατὰ τὴν ἄσκησιν τῆς ἰσηγορίας του. Τὸ ποῖα εἶναι ἢ πιὸ σωστὴ θέσις τὸ κρίνει ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον ὁ δῆμος, ἢ ἐκκλησία τοῦ δήμου, μετὰ ἀπὸ συζήτησιν, ὅποτε μετράει ὁ διάλογος σὲ παγκόσμιον ἐπίπεδον· ἀνάλογον εἶναι καὶ ἡ συνεισφορὰ ὅλων τῶν γειτονιῶν μας, ὅπως εἶναι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσις καὶ ἡ Εὐρωζώνη περισσότερον· ὅλοι συμμετέχουμε μὲ τὸν λόγον μας καὶ τὴν οἰκονομίαν μας στὸ ἐνιαῖον νόμισμα, ὅποτε αὐτὸ ἐπενεργεῖ καὶ ὡς ὁ ἰσχυρὸς πολιτικὸς συνεκτικὸς κρίκος, «τὸ νόμισμα οἷον ἐγγυητὴς ἐσθ' ἡμῖν».⁵ Ἀπὸ δεκαπενταετίας καταγεγραμμένα αὐτὰ εἰς τὰς «ἀναλύσεις» «Τοῦ Ἑμμελοῦς»...

Ἡ ἐνότης τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου εἰς τὸν κλεινὸν πλανήτην παρέχει τὴν ἄνεσιν τῆς συμμετοχῆς ἑκάστου λαοῦ τῶν ψηφιακῆ ἐποχῆς, μὲ κύριον κριτήριον τὴν συνεισφορὰν του στὰ πλαίσια πάντα τῆς εὐγενοῦς ἀμίλλης· ἡ

⁵ Ἀριστοτέλους, «Ἠθικὰ Νικομάχεια», βιβλ. Γ', κεφ. ε', παρ. 13, (1133β6-7).

ικανότης δημιουργικῆς συνθέσεως τοῦ λόγου του, ὡς διεργασίας τῆς διανοίας του καὶ ἐκφράσεως τῆς γλώσσης του, καθορίζει τὴν παρουσία του. Ὅταν ἡ γλῶσσα του ἔχει περισσότερες δυνατότητες συνθέσεως, τότε ὑπερτερεῖ ἔναντι τῶν ἄλλων δυσκάμπτων ἢ ἀπλοϊκῶν γλωσσῶν· ὅταν μάλιστα διαθέτει καὶ τὸν πολιτιστικὸ πλοῦτο τῆς ἐμμελείας της καὶ τῆς ταυτίσεως σημαίνοντος καὶ σημαινομένου, ὄχι μόνο στὴν καθημερινή της ὁμιλία, ὅσο κυρίως καὶ στὴν ἐπεξεργασία θεωρητικῶν προβλημάτων μὲ ἐπιστημονικοὺς ὄρους, τότε τὰ πλεονεκτήματα πολλαπλασιάζονται.

Ἡ μουσικὴ ἀρμονία, ἡ ἐμμέλεια μετράει, ἐξ οὗ καὶ ἡ Ἐπωδός...

Οἱ Ἕλληνες θεωροῦν αὐτονόητη τὴν ἱστορικὴ κληρονομία τους καὶ ἐγγενῆ πλοῦτο τῆς πολιτικῆς τους παρουσίας· ἡ ἀγχώρης προσπάθεια τῶν ἀριστερῶν καὶ φραγκόδουλων τὶς τελευταῖες δεκαετίες γιὰ τὸν ἀφελληνισμό μας, ἔπεσε στὸ κενό, μὲ τὴν ὁμαιχμία ἡλικιωμένων καὶ νέων, πρωτίστως τῆς γαλιᾶς, γιὰτὶ αὐτὴ κράτησε στὴν ἀγκαλιά της τὴν γνήσια ἑλληνικὴ καὶ τὴν μεταλαμπάδευσε στὰ ἐγγόνια της. Συμβολὴ τῆς γαλιᾶς πρωτίστως εἶναι ἡ στροφὴ τῆς νεολαίας πρὸς τὴν γλῶσσα μας, παρὰ τὴν ὑπονόμευσή της ἀπ' τὸ ἐκπαιδευτικὸ μας σύστημα, ὅπως φαίνεται καθαρὰ πλέον στὴ διαδικτυακὴ τους πρακτικὴ καὶ στὶς ἐπιδόσεις τους στὴν ψηφιακὴ ἔρευνα, πέραν τῶν ἀντιδράσεων στὴν καθημερινότητά τους.

Ἀναγκαία ἡ ἐλαχίστη ἀπόδοσις τιμῆς...

Χρῆστος Ζ. Καρανίκας
Καλαμάκι, Ἰούλιος 2017